

Regional analyse Eiksund- og Kvivsregionen 2013

Næringsutvikling og attraktivitet

KNUT VAREIDE OG MARIT O. NYGAARD

TF-notat nr. 46/2013

Tittel: Regional analyse Eiksund- og Kvivsregionen
Undertittel: Analyse av næringsutvikling og attraktivitet
TF-notat nr: 46/2013
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit Nygaard
Dato: 22. mars. 2014
ISBN: 978-82-7401-667-5
ISSN: 1891-053X
Pris: 140,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Prosjekt: Regionale analyser 2013
Prosjekt-nr.: 20130140
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Gode Vegar AS

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforsking.no

Resymé:

Utviklingen i Eiksund- og Kvivsregionen er beskrevet og analysert med hensyn til næringsutvikling, attraktivitet og utdanningsnivå.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforsking siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge som er utført av Telemarksforskning i 2013, og som er utgitt i starten av 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Analysene av innovasjon bygger på et empirisk arbeid som er gjennomført og finansiert i forbindelse med Norges Forskningsråds VRI-program der Telemarksforskning og AFI har et felles forskningsprosjekt i VRI Telemark. Kapitlet om NæringsNM omhandler resultatene fra det arbeidet vi har gjort årlig for NHOs NæringsNM.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, i det at vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg. For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Dynamikken i den regionale utviklingen er imidlertid ganske kompleks, og våre modeller og forståelsen av den er ikke på langt nær ferdig utviklet. Det er dessuten en utfordring å presentere så mange tema og ulike analyser i en rapport av dette formatet som er ment å være kortfattet og enkel.

Bø, 22. mars 2014

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

SAMMENDRAG	5
1. ARBEIDSPLASSER	7
2. ATTRAKTIVITET FOR BEDRIFTER OG BESØK	19
3. BEFOLKNING	27
4. BOSTEDSATTRAKTIVITET	30
5. SAMLET ATTRAKTIVITET	35
6. NÆRINGS-NM	37
7. UTDANNING	43

Sammendrag

Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har hatt en sterk næringsutvikling de siste årene, spesielt sett på bakgrunn av at de strukturelle forholdene ikke har vært de beste. Regionen har ikke fått en tilflytting og befolkningsvekst som står i forhold til den gode næringsutviklingen. Både næringsutvikling og bostedsattraktivitet ser ut til å ha blitt bedre de siste årene. Det kan være et resultat av forbedrede kommunikasjoner som binder arbeidsmarkedene tettere sammen.

Eiksund- og Kvivsregionen har samlet sett hatt noe lavere arbeidsplassvekst siden 2000 enn ellers i landet, både i offentlig sektor og i næringslivet. Den lavere veksten i næringslivet skyldes en ganske sterk nedgang fra 2000 til 2003. Etter 2003 har Eiksund- og Kvivsregionen hatt omtrent samme arbeidsplassvekst i næringslivet som landet ellers. Arbeidsplassveksten i næringslivet har vært svært varierende mellom kommunene, fra Ulstein som er en av kommunene med sterkest vekst i landet, til Vanylven med sterk nedgang.

For å analysere utviklingen i næringslivet nærmere, har vi splittet opp næringslivet i basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i basisnæringer og de regionale næringene preges i stor grad av bransjestrukturen. Noen steder har en bransjestruktur med mange arbeidsplasser i næringer med vekst, mens andre har sitt tyngdepunkt i næringer med nedgang eller stagnasjon. Noen kommuner greier å få en høyere vekst enn de strukturelle forholdene tilsier. Det tolker vi som at kommunene har vært attraktive for næringsliv i basisnæringer og regionale næringer.

Basisnæringene består av bedrifter som i stor grad konkurrerer på nasjonale eller internasjonale markeder, som industri, teknologiske tjenester og primærnæringene. Bransjestrukturen i basisnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen har ikke vært gunstig for vekst. En stor andel av næringslivet har vært i bransjer med lav vekst og stagnasjon. Noen av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen, spesielt Ulstein og Sande, har hatt svært høy vekst likevel, og er blant de ti kommunene i landet med høyest attraktivitet for basisnæringer de siste årene.

De regionale næringene omfatter bransjer som bygg og anlegg, engroshandel, transport og forretningsmessig tjenesteyting. De regionale næringene har annet næringsliv og offentlig sektor som kunder. De fleste kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har bedre vekst i de regionale næringene enn landsgjennomsnittet, også korrigert for bransjestrukturen i de regionale næringene. Den relativt gode utviklingen i basisnæringene har sannsynligvis bidratt til dette.

Besøksnæringene er kjennetegnet av at kundene må møte opp personlig, og omfatter bransjer som butikkhandel, overnatting, servering og diverse aktivitets- og opplevelsesnæringer. Mindretallet av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har hatt bedre vekst i besøksnæringene enn middels av kommunene. Besøksnæringene blir imidlertid sterkt preget av befolkningsutviklingen, ettersom egen befolkning genererer etterspørsel. Når vi korrigerer for effekten av befolkningsutviklingen har de fleste kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen bedre vekst enn forventet, noe som tyder på at besøksattraktiviteten også har vært god de siste årene.

Næringslivets prestasjoner blir også målt i NHOs NæringsNM, og baseres seg på foretakenes lønnsomhet og vekst, nyetableringer og næringslivets størrelse. Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen gjør det gjennomgående godt i NæringsNM, spesielt for lønnsomhet og vekst, men ikke for nyetableringer. Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har også mye næringsliv i forhold til folketallet.

Utdanningsnivået i næringslivet i Eiksund- og Kvivsregionen er også forholdsvis høyt i de fleste av kommunene, særlig når vi korrigerer for at bransjestrukturen ikke er spesielt kompetanseintensiv.

Befolkningen i Eiksund- og Kvivsregionen falt fra 2000 til 2007. Etter 2007 har blitt vekst, men veksten er en del lavere enn ellers i landet. Eiksund- og Kvivsregionen har netto utflytting mot andre regioner i landet. De fleste av kommunene har svakere flyttebalanse enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. En del av den svake flyttebalansen kan tilskrives strukturelle forhold, flere av kommunene er små og har lav arbeidsmarkedsintegrasjon med andre kommuner. Når vi korrigerer for de strukturelle forholdene, har bostedsattraktiviteten vært lav i et tiårsperspektiv, men er i ferd med å bli bedre enn middels de siste årene.

1. Arbeidsplasser

Arbeidsplassutviklingen er en viktig indikator for regional utvikling, og er kanskje den mest sentrale forklaringsfaktoren for flyttemønstrene. Arbeidsplasser finnes i både offentlig og privat sektor, men det er ofte sterkest interesse for arbeidsplassene i privat sektor, som en forsøker å påvirke gjennom næringsutvikling.

1.1 Antall arbeidsplasser

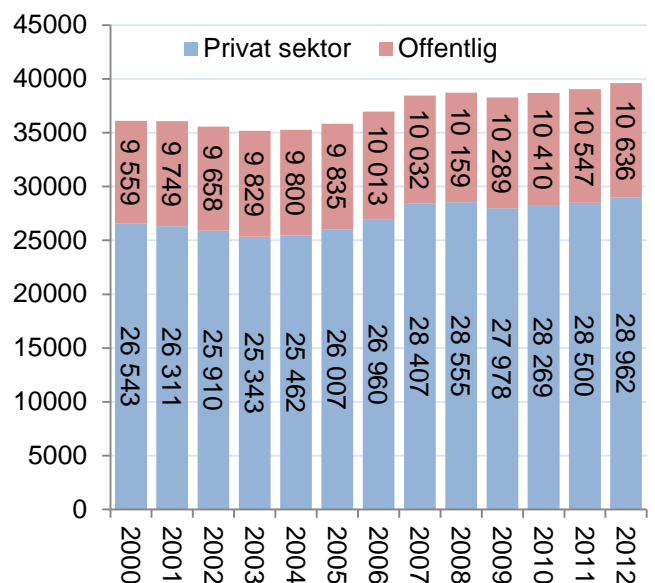
På slutten av 2012 var det 28 962 arbeidsplasserⁱ i privat sektor i Eiksund- og Kvivsregionen, mens det var 10 636 arbeidsplasser i offentlig sektor. Næringslivet har litt over 73 prosent av arbeidsplassene i regionen. Det er høyere andel enn næringslivet har på landsbasis, som er litt under 70 prosent.

Både næringsliv og offentlig sektor har hatt vekst i antall arbeidsplasser siden 2000. Det var nedgang i antall arbeidsplasser i 2009. Det året var det nedgang i næringslivet i hele landet på grunn av finanskrisen.

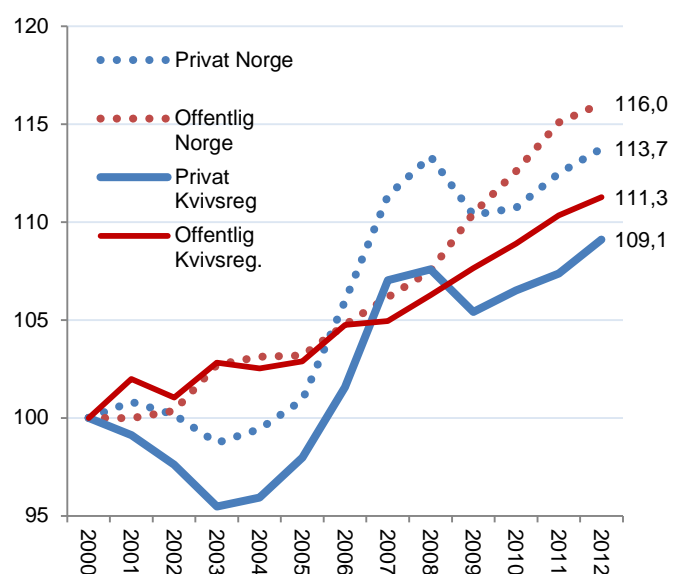
I figur 2 ser vi hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har vært i Eiksund- og Kvivsregionen siden 2000, sammenliknet med utviklingen i Norge.

Antall arbeidsplasser i privat sektor i Eiksund- og Kvivsregionen har økt med 9,1 prosent siden 2000. Det er lavere vekst enn næringslivet har hatt på landsbasis, som er 13,7 prosent. Mye av denne forskjellen ble skapt mellom 2000 og 2003, da antall arbeidsplasser i Eiksund- og Kvivsregionen falt ganske mye. Etter 2003 har utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet fulgt utviklingen på landsbasis.

Eiksund- og Kvivsregionen har hatt en jevn vekst i antall arbeidsplasser i offentlig sektor. Veksten i offentlig sektor har imidlertid vært lavere enn ellers i landet. Antall arbeidsplasser i offentlig sektor økte med 11,3 prosent i Eiksund- og Kvivsregionen, mot 16,0 prosent på landsbasis.

Figur 1: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Eiksund- og Kvivsregionen fra 2000 til 2012.

Figur 2: Utvikling i antall arbeidsplasser i Eiksund- og Kvivsregionen og Norge, i privat og offentlig sektor.

1.1.1 Arbeidsplassutvikling i kommunene

Utviklingen i antall arbeidsplasser i hver enkelt kommune er vist i figur 3.

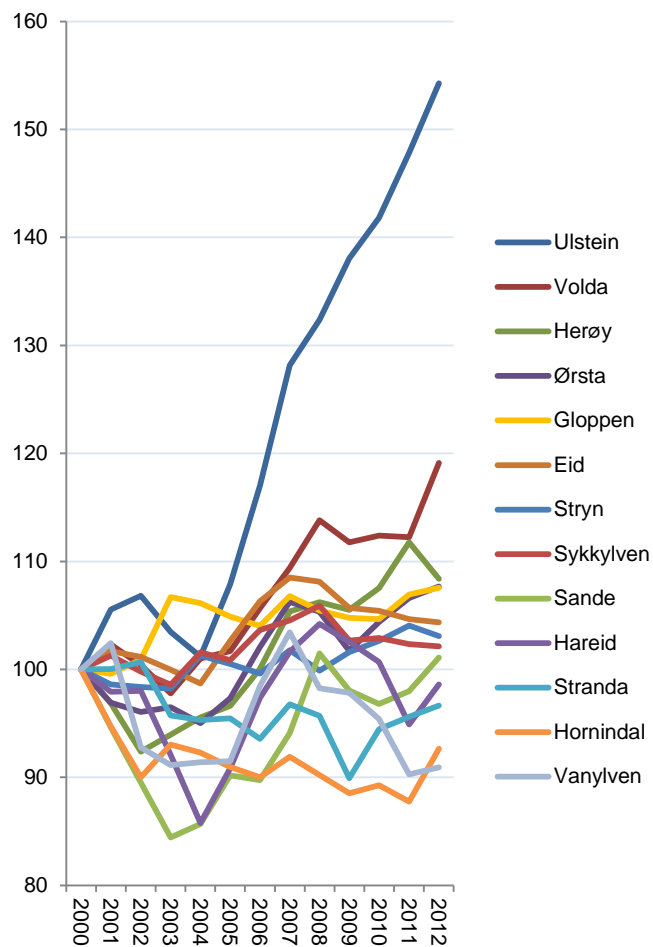
Ulstein har hatt en formidabel vekst, med en økning i antall arbeidsplasser i kommunen med 54,3 prosent siden 2000.

Volda har også hatt ganske sterk vekst. Her har antall arbeidsplasser økt med nesten 20 prosent siden 2000.

Kommuner som Herøy, Ørsta, Gloppen, Eid, Stryn, Sykkylven og Sande har hatt vekst, men ingen har hatt over ti prosents vekst i antall arbeidsplasser. I disse kommunene har arbeidsplassveksten vært lavere enn i Norge.

I Hareid, Stranda, Hornindal og Vanylven har det vært nedgang i antall arbeidsplasser siden 2000.

Det er altså betydelige forskjeller i arbeidsplassveksten i kommunene. Utviklingen i hele Eiksund- og Kvivsregionen som vi så på forrige side har vært forholdsvis «normal» etter 2003, og viser at arbeidsplassveksten samlet sett i regionen har vært ganske lik utviklingen ellers i landet, men når vi ser hver enkelt kommunes utvikling er det store variasjoner fra Ulstein som har hatt en formidabel arbeidsplassvekst til kommuner som har hatt nedgang i antall arbeidsplasser.

Figur 3: Utvikling i antall arbeidsplasser i Eiksund- og Kvivsregionen, alle sektorer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.2 Utvikling i næringslivet

Vi har sett hvordan arbeidsplassveksten har vært i Eiksund- og Kvivsregionen samlet sett.

Det er utviklingen i privat sektor som er mest interessant å analysere, fordi den er størst, fordi den svinger mest, og fordi det gjerne er næringsutviklingen som er målet for regionalt utviklingsarbeid.

Når vi skal sammenlikne veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom ulike områder, er det praktisk å bruke relativ vekst, som er differansen i den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser i kommunen og veksten i antall arbeidsplasser i Norge. Da filtrerer vi bort konjunktursvingningene, og kan se hvordan veksten i de enkelte kommunene er i forhold til andre kommuner i landet over tid.

Tabell 1: Relativ vekst, målt som differanse mellom prosentvis vekst i kommunen og veksten på landsbasis, i antall arbeidsplasser i næringslivet.

Rang	Navn	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog. snitt	Trend
9	Ulstein	4,0	3,9	-3,1	-4,2	6,2	4,6	7,3	2,1	6,6	2,3	2,5	4,4	3,7	0,6
54	Volda	2,1	-2,1	-11,6	7,9	-0,8	1,6	-0,3	0,3	-0,9	-1,9	-2,3	10,4	1,3	0,7
77	Herøy	-5,0	-6,4	3,3	1,4	1,3	-0,6	2,4	-1,6	0,9	3,7	2,5	-2,8	0,7	-0,2
96	Sande	-7,2	-0,3	-7,4	1,8	-0,2	-5,3	4,1	8,5	-0,8	-2,3	-0,7	0,7	0,4	0,4
134	Ørsta	-4,6	-1,9	4,7	-2,9	1,3	-0,5	0,6	-2,1	-1,3	2,2	0,3	-0,4	0,0	-0,1
217	Hareid	-4,2	3,6	-8,4	-6,6	5,9	4,2	1,4	1,2	0,7	-3,3	-8,4	2,5	-0,8	0,2
249	Stranda	-2,0	2,2	-4,6	-2,3	-2,7	-7,1	-2,5	-3,6	-4,0	6,3	0,3	-0,4	-1,1	0,7
268	Stryn	-2,8	-0,7	1,1	3,4	-3,0	-6,6	-2,7	-4,7	2,9	0,7	0,4	-2,7	-1,2	-0,1
281	Hornindal	-7,0	-5,7	6,0	-3,4	-1,5	-7,7	2,4	-3,0	0,3	-3,6	-4,1	3,3	-1,3	-0,1
283	Eid	0,7	-2,0	2,8	-1,9	5,2	0,6	-1,8	-3,6	-3,4	0,1	-1,5	-2,2	-1,3	-0,5
285	Gloppen	-3,0	2,6	10,0	-1,1	-1,2	-5,4	-2,4	-3,1	1,7	-2,0	-0,9	-1,3	-1,3	-0,5
290	Sykkylven	-0,4	0,3	-2,0	2,9	-2,3	-2,4	-3,9	0,0	-0,5	0,2	-3,0	-1,6	-1,4	-0,1
389	Vanylven	1,9	-13,5	0,4	-3,9	1,7	2,3	2,8	-7,0	0,1	-3,9	-8,6	-2,6	-2,8	-0,6
	Eiksund- og Kvivsregionen	-1,7	-0,9	-0,8	-0,2	0,6	-1,3	0,3	-1,3	0,6	0,7	-0,8	0,5	-0,1	0,1

Kommunene er rangert etter såkalt progressivt gjennomsnittⁱⁱ for de ti siste årene. Rangert etter dette gjennomsnittet er Ulstein nummer ni av de 428 kommunene i landet når det gjelder arbeidsplassvekst i næringslivet de siste årene. Også Volda, Herøy, Sande og Ørsta er kommuner som er rangert høyt når det gjelder arbeidsplassvekst i næringslivet.

Kommuner som Hareid, Stranda, Stryn, Hornindal, Eid, Gloppen og Sykkylven er kommuner som har hatt relativ arbeidsplassnedgang i næringslivet de siste årene. Rangeringen til disse kommunene ligger mellom 217 og 290, så det er snakk om noe under middels vekst, men ikke spesielt lavt i forhold til andre norske kommuner. Vanylven har hatt en ganske sterk nedgang, har tapt ganske mange arbeidsplasser i næringslivet de siste tre årene.

I gjennomsnitt har arbeidsplassveksten i Eiksund- og Kvivsregionen vært 0,1 prosentpoeng svakere enn veksten på landsbasis de siste årene. Samlet sett har altså veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet vært ganske lik resten av landet de siste årene. I det siste året, 2012, var veksten 0,5 prosent bedre enn veksten i Norge. Det er en svak positiv trend i utviklingen samlet sett.

1.3 Bransjer i næringslivet

Industrien er den desidert største bransjen i Eiksund- og Kvivsregionen. Det var 10 083 arbeidsplasser i industrien i 2008, men antallet falt til 9 848 i 2012.

Handelen er nest største bransje i regionen, med noe over 4 700 arbeidsplasser. Antallet arbeidsplasser i handelen har vært omtrent uendret siden 2000.

I bransjer som transport, bygg og anlegg og personlig tjenesteyting har det vært vekst siden 2008.

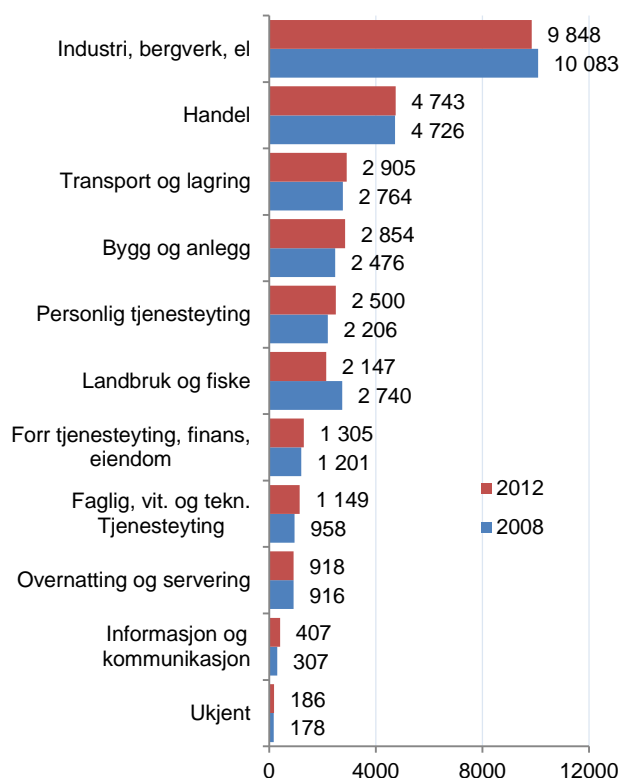
Landbruk og fiske har hatt ganske stor nedgang fra 2008, og er nå mindre enn bransjen personlig tjenesteyting.

1.4 Bransjer og lokaliseringskvotienter

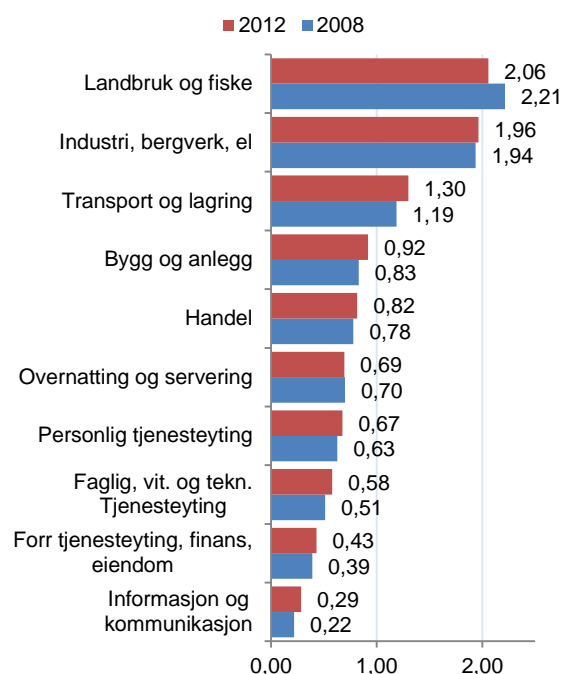
Vi så antallet sysselsatte i de ulike bransjene i figur 4, men det er også interessant å vurdere om Eiksund- og Kvivsregionen har høye eller lave andeler i forhold til andre fylker. I figur 5 ser vi lokaliseringskvotientene til de ulike bransjene. Antall sysselsatte i bransjen er delt på totalt antall innbyggere, og andelen er delt på tilsvarende andel for landet. Når tallet er 1 er andelen den samme som Norge.

Landbruk og fiske og industri er de bransjene som det er spesielt mye av i Eiksund- og Kvivsregionen. Fiske og landbruks andel av samlet sysselsetting i Eiksund- og Kvivsregionen er mer enn dobbelt så stor som på landsbasis. Industriens andel er nesten dobbelt så stor i Eiksund- og Kvivsregionen som ellers i landet. Vi kan også se at industrien har fått en høyere LQ, mens landbruk og fiske har fått lavere LQ.

Transport og lagring er også en bransje som det er relativt mye av, men det er mindre andel av de andre bransjene.

Figur 4: Antall sysselsatte i ulike bransjer i Eiksund- og Kvivsregionen.

Figur 5: Andel arbeidsplasser i forhold til folketallet i Eiksund- og Kvivsregionen i forhold til tilsvarende andel på landsbasis.

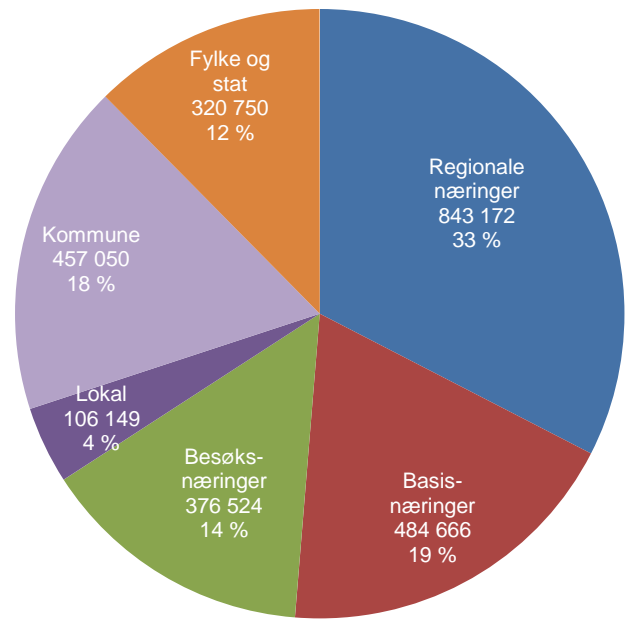
1.5 Næringstyper

Noen deler av næringslivet kan vi karakterisere som *basisnæringer*. Basisnæringer er de delene av næringslivet som genererer inntekter utenfra. Eksportnæringer er basisnæringer, men vi kan også legge til næringer som selger sine produkter eller tjenester ut av regionen, selv om salget ikke er til andre land. Alle primærnæringene og stort sett all industri kan regnes som basisnæringer. Vi kan også ta med tjenester som konkurrerer i et nasjonalt eller internasjonalt marked, som IT, telekom og engineeringstjenester. Basisnæringene sysselsatte 484 666 personer på slutten av 2012. Utviklingen i basisnæringene påvirkes kraftig av konjunkturer og har gått i bølger. De siste to årene har veksten vært ganske sterk.

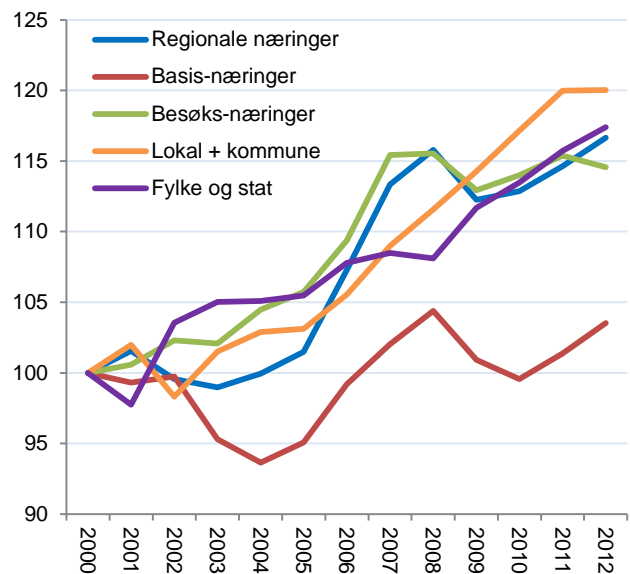
Besøksnæringer er de delene av næringslivet hvor kunden må være personlig til stede. Butikkhandel (men ikke internetthandel), servering, overnatting, opplevelser og personlige tjenester er bransjer som vi regner som besøksnæringer. Årsaken til at vi ønsker å isolere besøksnæringene, er at de vil reflektere om et område er attraktivt å besøke. Områder som trekker til seg besøkende fra andre områder vil normalt få høyere etterspørsel, og dermed også flere arbeidsplasser i besøksnæringene. Det vil være ulike stedskvaliteter som gjør et område attraktivt for besøk og for bedrifter i basisnæringene. Besøksnæringene sysselsatte 376 524 personer i 2012. Besøksnæringene i Norge vokste raskt fra 2000 til 2007, men har stagnert etter det.

Den tredje og største gruppen kaller vi *regionale næringer*. Denne kategorien inneholder bransjer som bygg og anlegg, engros- og agenturhandel, transport og forretningsmessige tjenester. Dette er store bransjer, som ofte er knyttet til regionen, men som er ganske ujevnt fordelt mellom enkeltkommuner.

Til *lokale næringer* regnes privat virksomhet innenfor primærhelsetjenester, skoler, avfallshåndtering og barnehager. Dette er tjenester som er knyttet til lokalbefolkningen, og som i mange tilfeller er substitutter til de kommunale tjenestene. De lokale næringene kan vi derfor se i sammenheng mellom kommunal sektor. Det er de lokale næringene som vokser raskest i Norge, og de er samtidig ganske upåvirket av konjunktorene.

Figur 6: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge i 2012.

Figur 7: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Stat og fylkessektoren utgjør da den siste delen av arbeidslivet, og hadde 320 750 sysselsatte i 2012. Veksten i antall arbeidsplasser i stat og fylke har vært litt høyere enn gjennomsnittet.

1.5.1 Næringstyper i Eiksund- og Kvivsregionen

Basisnæringene er store i Eiksund- og Kvivsregionen. 31 prosent av arbeidsplassene er i basisnæringene. På landsbasis er bare 19 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene, som vi så på forrige side.

Besøksnæringene er noe mindre i Eiksund- og Kvivsregionen enn ellers i landet. 13 prosent av arbeidsplassene i Eiksund- og Kvivsregionen er i besøksnæringene, mot 14 på landsbasis.

De regionale næringene står for 25 prosent av arbeidsplassene i Eiksund- og Kvivsregionen. Det er åtte prosentpoeng under nivået på landsbasis. Eiksund- og Kvivsregionen har ingen store regionale senter hvor denne næringen pleier å hope seg opp.

Det er også en lav andel av arbeidsplassene i fylke og stat. Andelen i kommunesektoren er litt større enn på landsbasis.

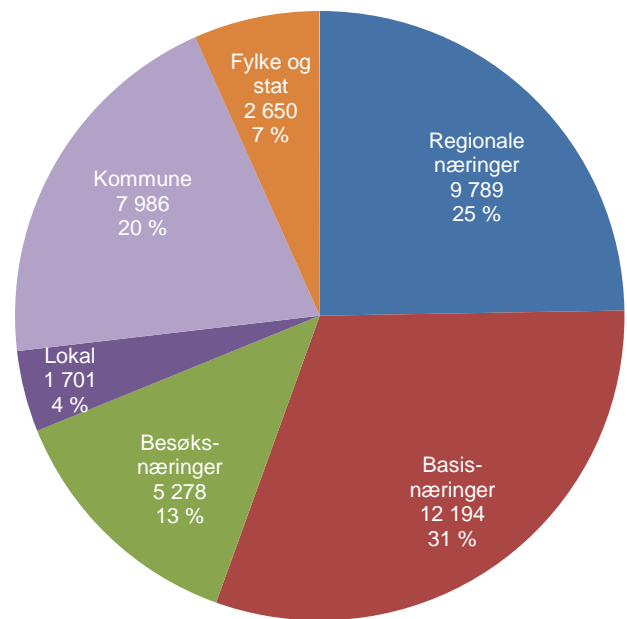
I figur 9 ser vi hvordan de ulike næringstypene, samt de ulike offentlige sektorene i Eiksund- og Kvivsregionen har utviklet seg.

Antall arbeidsplasser i basisnæringene har sunket med 8,7 prosent siden 2000. Det var et kraftig fall fra 2000 til 2004, etter det økte antall arbeidsplasser fra til 2008, for deretter å synke litt igjen.

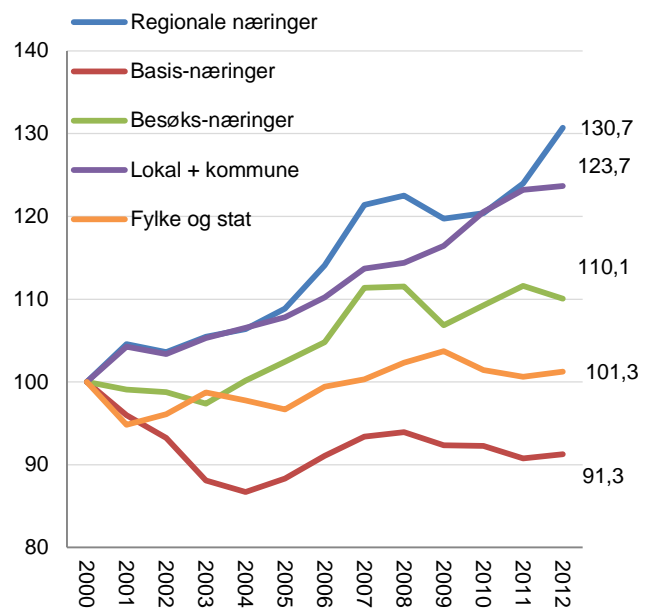
Antall arbeidsplasser i fylke og stat har nesten ikke vokst i Eiksund- og Kvivsregionen, til tross for at disse sektorene har vokst ganske mye på landsbasis.

Besøksnæringene har hatt en økning i antall arbeidsplasser på 10,1 prosent. Det er litt mindre enn veksten i besøksnæringene på landsbasis.

Antall arbeidsplasser i kommunen, og i de lokale næringene som er knyttet til lokalbefolkningen har vokst med 23,7 prosent. De regionale næringene har vokst med over 30 prosent. Det er i denne delen av arbeidslivet veksten har kommet.

Figur 8: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene Eiksund- og Kvivsregionen.

Figur 9: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Eiksund- og Kvivsregionen, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.5.2 Basisnæringer i Norge

Basisnæringene kan deles opp i tre ganske forskjellige næringer: Industri, teknologiske tjenester og naturbaserte næringer.

Vareproduserende industri er den klart største næringen, som sysselsatte 264 217 personer på landsbasis i 2012. Industrisyssetningen var på nesten 300 000 i 2000. Antallet arbeidsplasser i industrien har vært nedadgående i flere tiår. Denne nedgangen skyldes i stor grad at industrien har hatt muligheter til rasjonalisering, og dermed har verdiskapingen per sysselsatt kunnet øke ganske mye. Noe av dette skyldes også såkalt strukturrasjonalisering, ved at industribransjer med lav verdiskaping per sysselsatt har blitt lagt ned.

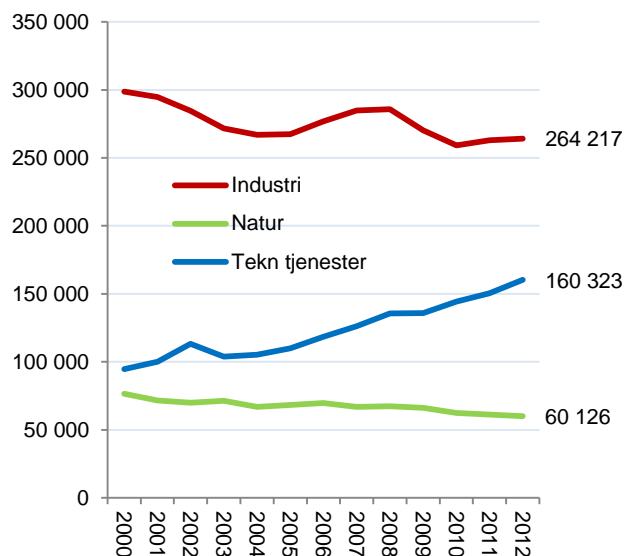
Naturbaserte næringer er primærnæringer som landbruk, fiske og gruvedrift. Antallet arbeidsplasser i primærnæringene har falt jevnt de siste årene, og utgjør 60 126 arbeidsplasser på slutten av 2012.

De teknologiske tjenestene har etter hvert vokst seg store. Det er tjenester som IT, telekom, engineering, teknisk konsulentarbeid og forskning. Dette er bransjer som konkurrerer nasjonalt og internasjonalt. I 2000 var det under 100 000 arbeidsplasser i de teknologiske næringene i Norge, i 2012 hadde antallet økt til 160 323 arbeidsplasser.

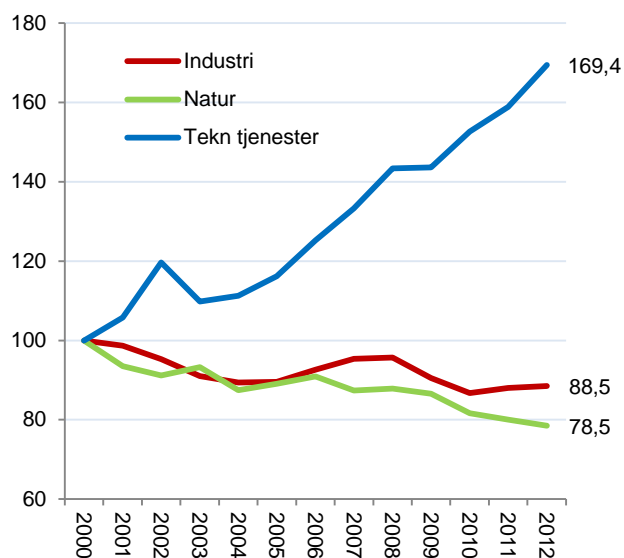
Vi kan se den indekserte utviklingen i de tre basisnæringene i figur 11. De teknologiske næringene har vokst med nesten 70 prosent siden 2000, og veksten ser ikke ut til å avta.

Industrien har hatt en nedgang på 11,5 prosent siden 2000. Nedgangen har ikke vært jevn, men fulgt konjunktorene.

De naturbaserte næringene har hatt en nedgang på 21,5 prosent av arbeidsplassene siden 2000. Nedgangen er jevn og sterk, og viser ingen tegn til å avta.

Figur 10: Antall arbeidsplasser i tre underkategorier av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 11: Indeksert utvikling i underkategoriene av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indekset til å være lik 100.

1.5.3 Basisnæringer i Eiksund- og Kvivsregionen

Industrien er den dominerende bransjen i basisnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen. Det var 9 760 arbeidsplasser i industrien i 2000, mens det var 9 250 på slutten av 2012. Antallet sank fra 2000 til 2004, men har steget litt etter det.

I de naturbaserte næringene, som blant annet består av landbruk, fiske og havbruk, var det 3 318 arbeidsplasser i 2000. Antall arbeidsplasser har gått jevnt ned i hele perioden til 2 107 arbeidsplasser i 2012. Det har dermed forsvunnet mer en 1 200 arbeidsplasser i de naturbaserte næringene.

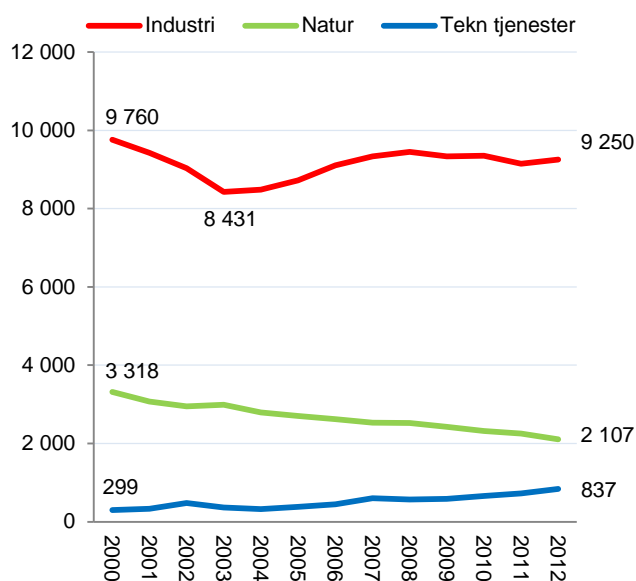
De teknologiske tjenestene har økt fra 299 arbeidsplasser i 2000 til 837 arbeidsplasser i 2012.

I figur 13 ser vi den relative utviklingen og veksten i de tre kategoriene av basisnæringer i Eiksund- og Kvivsregionen.

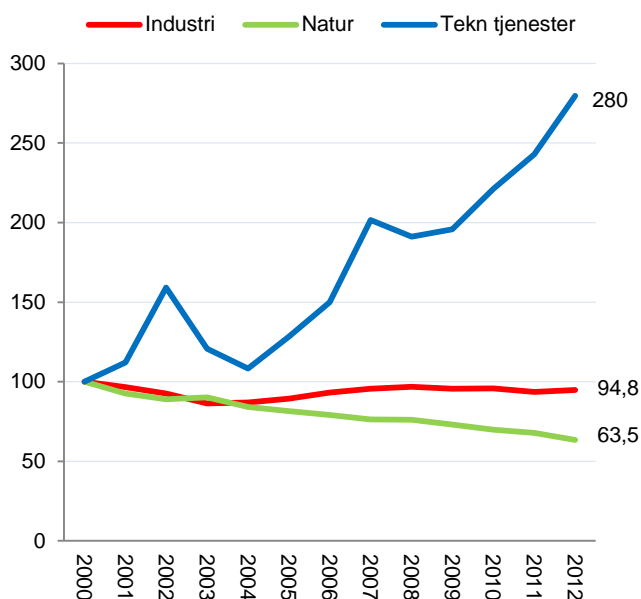
Veksten i de teknologiske tjenestene i Eiksund- og Kvivsregionen har vært på 180 prosent fra 2000 til 2012. en formidabel vekst i prosent, som i absolutte tall tilsvarer 538 arbeidsplasser.

Industrien i Eiksund- og Kvivsregionen har hatt en reduksjon på 5,2 prosent i antall arbeidsplasser siden tusenårsskiftet. Det er klart mindre prosentvis nedgang som industrien har hatt på landsbasis. Industrien har dermed utviklet seg bedre i Eiksund- og Kvivsregionen enn på landsbasis, selv om antall arbeidsplasser har blitt redusert.

De naturbaserte næringene har hatt en nedgang på 37,5 prosent. Ellers i landet har det vært nedgang i naturbaserte næringer på 21,5 prosent. Dermed har nedgangen i Eiksund- og Kvivsregionen vært mye høyere enn på landsbasis.

Figur 12: Antall arbeidsplasser i de tre typene av basisnæringer i Eiksund- og Kvivsregionen fra 2000 til 2012.

Figur 13: Indeksert utvikling i de tre typene av basisnæringer i Eiksund- og Kvivsregionen. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.5.4 Besøksnæringer

Besøksnæringene kan vi dele opp i fire ulike næringer. Den første og desidert største er handel, og da har vi tatt med butikkhandel, og ikke f.eks. internetthandel som ikke er avhengig av personlig tilstedeværelse. Det var 246 808 arbeidsplasser i butikkhandelen i 2012. Antallet har gått ned siden 2008, da det var over 254 000 arbeidsplasser i handelen. Antallet arbeidsplasser i handelen har gått spesielt mye tilbake i de største byene, mens distriktene har hatt en vekst. Overgang fra butikk- til internetthandel kan ha vært en faktor i denne utviklingen, samtidig til det har blitt flere kjøpesentra med kjedebutikker i distriktene. Det har kanskje blitt mindre behov for å «dra til byen» for å handle?

Aktivitetsnæringene består av forskjellige bransjer innen underholdning, kultur, fritidsaktiviteter og sport, og inkluderer også bransjer som frisører og drosjer. Aktivitetsnæringene har samlet 57 877 arbeidsplasser i 2012.

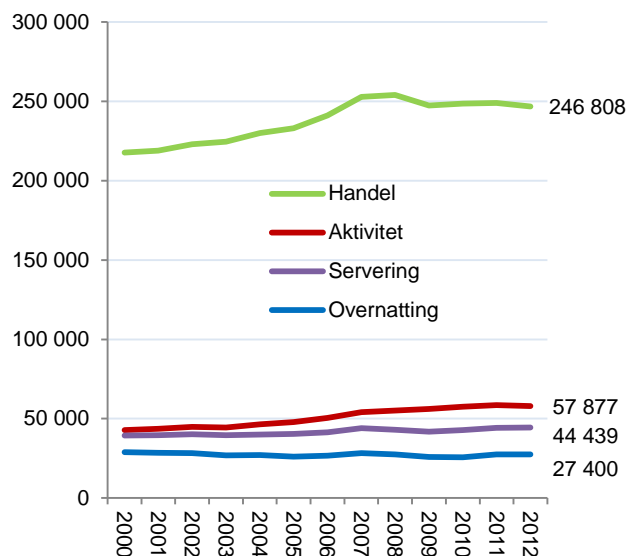
Serveringsnæringen, dvs. kaféer, restauranter og barer hadde 44 439 arbeidsplasser i 2012, mens overnattingsnæringene, hoteller, hytteutleie og campingplasser hadde 27 400.

I figur 15 ser vi utviklingen i de ulike næringene på landsbasis siden 2000.

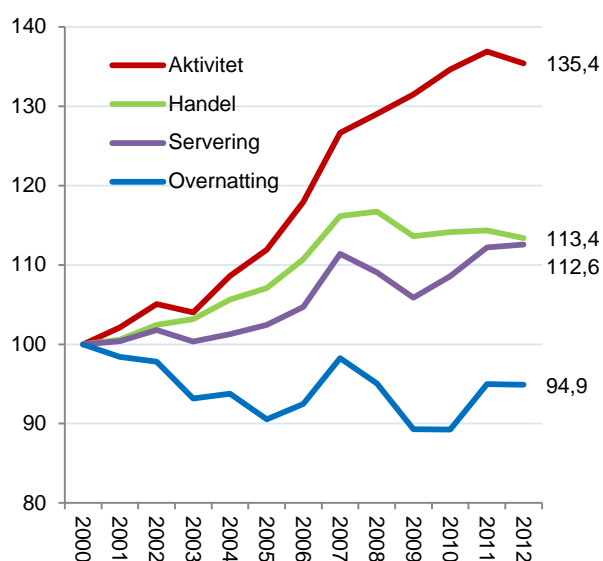
Aktivitetsnæringene har hatt en kraftig vekst, med 35,4 prosent økning i antall arbeidsplasser siden 2000. Det siste året var det imidlertid en noe overraskende nedgang.

Overnattingsnæringene har 5,1 prosent færre arbeidsplasser i 2012 enn i 2000. Antall overnattinger har økt, så det har nok skjedd en rasjonalisering i overnattingsnæringene på samme måte som i industrien.

Servering og handel har økt omtrent i samme takt som resten av økonomien.

Figur 14: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge.

Figur 15: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.5.5 Besøksnæringer i Eiksund- og Kvivsregionen

Som på landsbasis, er det butikkhandelen som er dominerende i Eiksund- og Kvivsregionens besøksnæringer. Det var 3 728 arbeidsplasser i Eiksund- og Kvivsregionen på slutten av 2012.

Aktivitetsnæringene hadde samlet sett 661 arbeidsplasser i 2012.

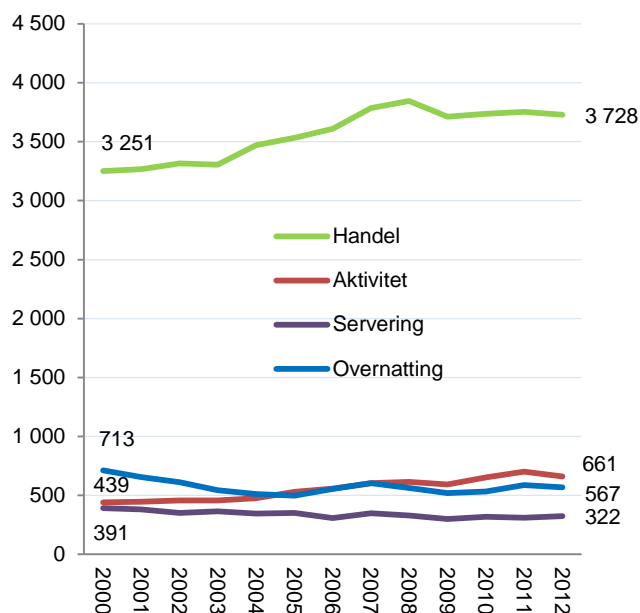
Serverings- og overnattingsbransjen hadde henholdsvis 322 og 567 arbeidsplasser.

I figur 17 ser vi den prosentvise utviklingen i besøksnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen.

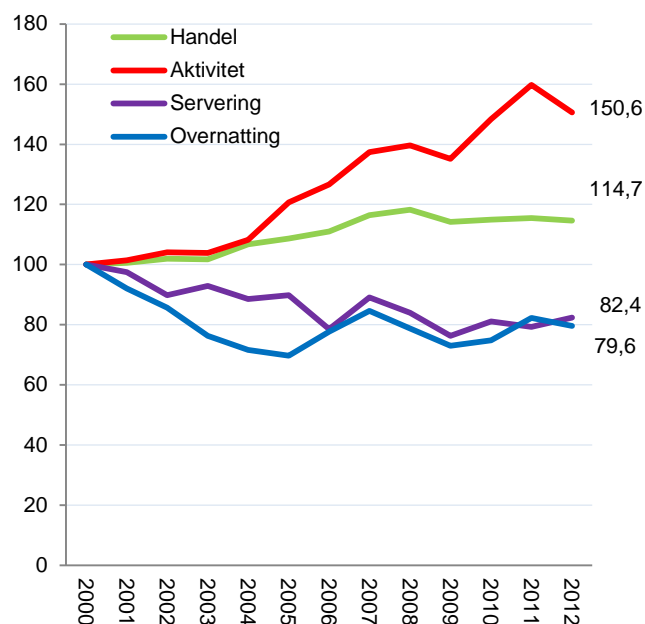
Det her vært vekst i aktivitetsnæringen i Eiksund- og Kvivsregionen fra 2000 til 2012 på over 50 prosent, og veksten er høyere enn veksten i aktivitetsnæringene på landsbasis.

Handelen i Eiksund- og Kvivsregionen fikk en vekst på 14,7 prosent i antall arbeidsplasser. Vi så på forrige side at veksten i handelen på landsbasis var 13 prosent i samme periode.

Antall arbeidsplasser i servering og i overnatting har sunket med omtrent 20 prosent. Det er de typiske reiselivsnæringene. Utviklingen i disse næringene har vært mye svakere i Eiksund- og Kvivsregionen enn ellers i landet.

Figur 16: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen.

Figur 17: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.5.6 De regionale næringene i Norge

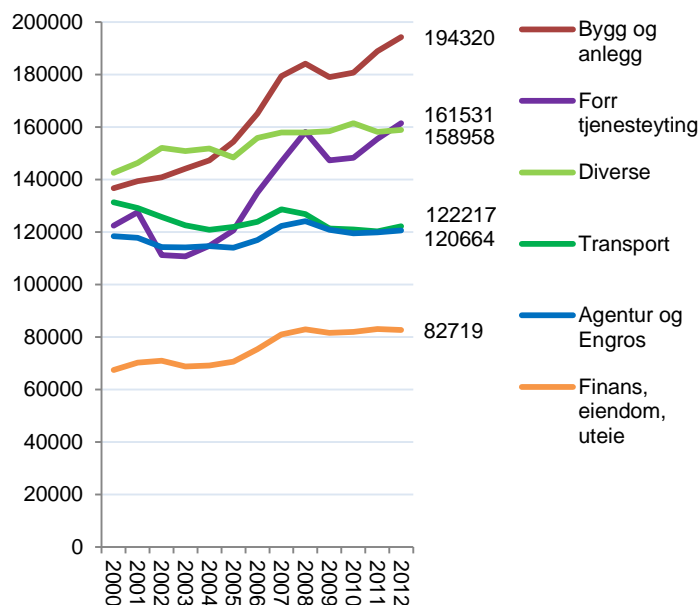
De regionale næringene er de som ikke regnes som basisnæringer, besøksnæringer eller lokale næringer. De består av bransjer som bygg og anlegg, forretningsmessig tjenesteyting, transport, agenturhandel, finans og eiendom. De regionale næringene får ofte lite oppmerksomhet i regional utvikling, der det oftest fokuseres på basisnæringer og på reiseliv. Årsaken er antakelig at en regner med at det er basisnæringer og turisme som er motorer i utviklingen, og at de regionale næringene påvirkes av hva som skjer i basis- og turistnæringene. De regionale næringene er imidlertid store, og utgjør omtrent like mange arbeidsplasser som basisnæringer og besøksnæringer til sammen. Vi må dermed også ta med utviklingen i disse næringene for at bildet av næringsutviklingen skal bli komplett.

I 2012 er det bygg og anlegg som er den største enkeltbransjen innenfor de regionale næringene. Antall arbeidsplasser innen bygg og anlegg har vokst sterkt siden 2000, fra under 140 000 til nesten 200 000 i 2012. Veksten har vært på nesten 60 000 arbeidsplasser, og den prosentvise veksten er også høyest av de regionale næringene, som vi ser av figur 19. Bygg og anleggsnæringen er ganske spredt, og er viktig for mange av de små og perifere kommunene.

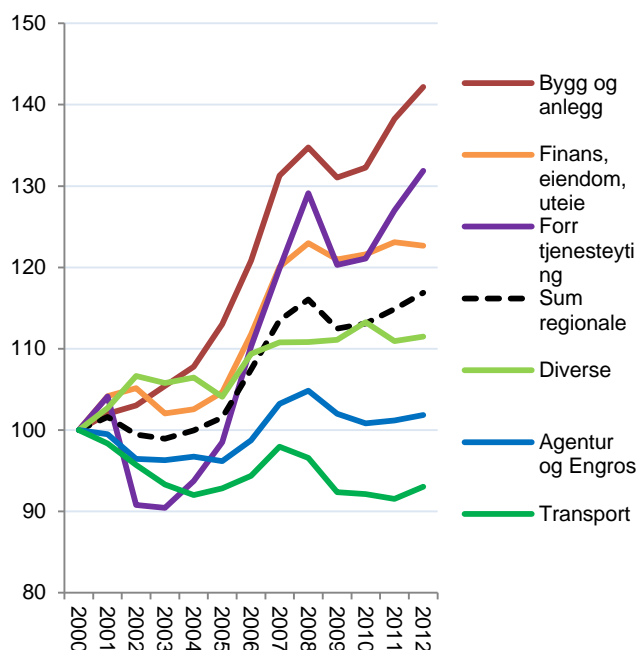
Forretningsmessig tjenesteyting, som er regnskap, revisjon, renhold, utleie av arbeidskraft etc., har også hatt sterk vekst siden 2000, men er ganske følsom for konjunktorene. Det samme gjelder finans og utleie. Disse bransjene er typiske by-bransjer, som har størst konsentrasjon i de store byene.

Agentur og engroshandel har ikke hatt særlig vekst etter 2000.

Transportbransjen har hatt fallende sysselsetting i Norge. Dette er bransjer som buss, tog, fly, sjøfart, posttjenester og lagertjenester. Drosjenæringen er ikke med her, ettersom vi har kategorisert denne næringen som en besøksnæring.

Figur 18: De regionale næringene, antall arbeidsplasser i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 19: De regionale næringene i Norge, utvikling indeksert slik at antall arbeidsplasser i 2000=100.

1.5.7 De regionale næringene i Eiksund- og Kvivsregionen

Eiksund- og Kvivsregionen har 2 854 arbeidsplasser i bygg og anlegg. Transportnæringen er nesten like stor, med 2 756 arbeidsplasser. I 2000 var transportbransjen større enn bygg og anlegg. Begge disse bransjene har økt ganske mye.

«Diverse», som for en stor del består av personlige tjenester innen helsesektoren, har 1 360 arbeidsplasser i Eiksund- og Kvivsregionen i 2012, og har hatt nedgang siden 2002.

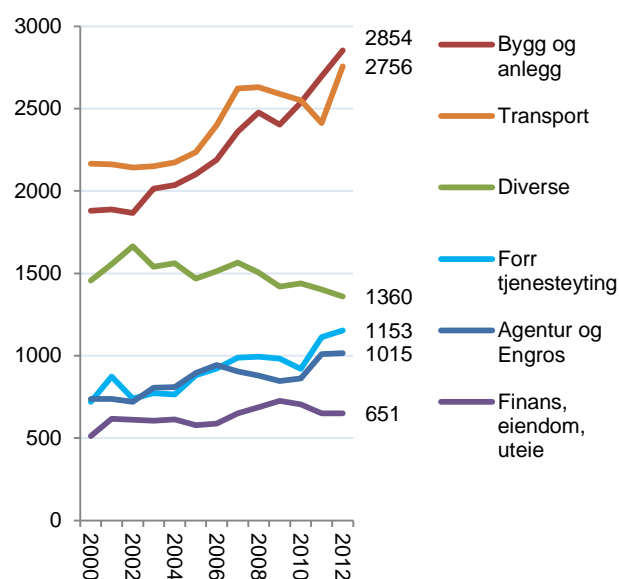
Forretningsmessig tjenesteyting ser vi har hatt en ganske sterk vekst, og har på slutten av 2012 kommet opp i 1 153 arbeidsplasser.

Agentur og engros-bransjen hadde 1 015, mens finans, eiendom og utleie hadde 651 arbeidsplasser

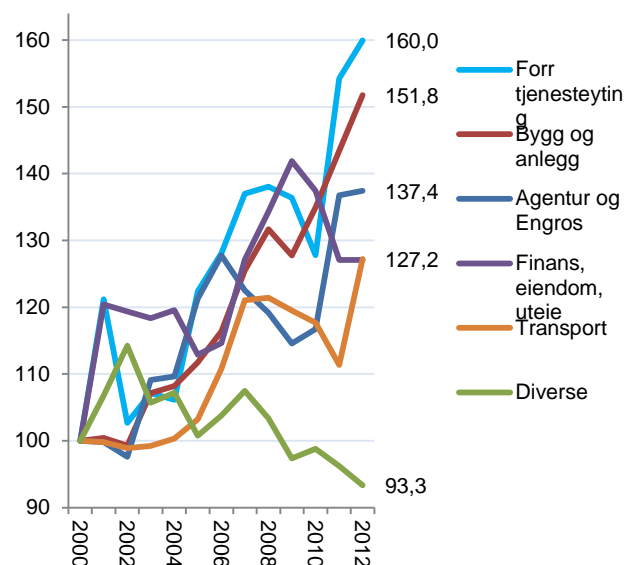
I figur 21 ser vi den prosentvise veksten i de ulike bransjene i de regionale næringene.

Det er forretningsmessig tjenesteyting som har hatt sterkest prosentvis vekst av bransjene i de regionale næringene i Eiksund- og Kvivsregionen med en vekst på 60 prosent i antall arbeidsplasser. Veksten i forretningsmessig tjenesteyting har vært sterkere i Eiksund- og Kvivsregionen enn i Norge.

Agentur og engros, finans og eiendom og transportbransjen har også hatt ganske sterk vekst.

Figur 20: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i Eiksund- og Kvivsregionen.

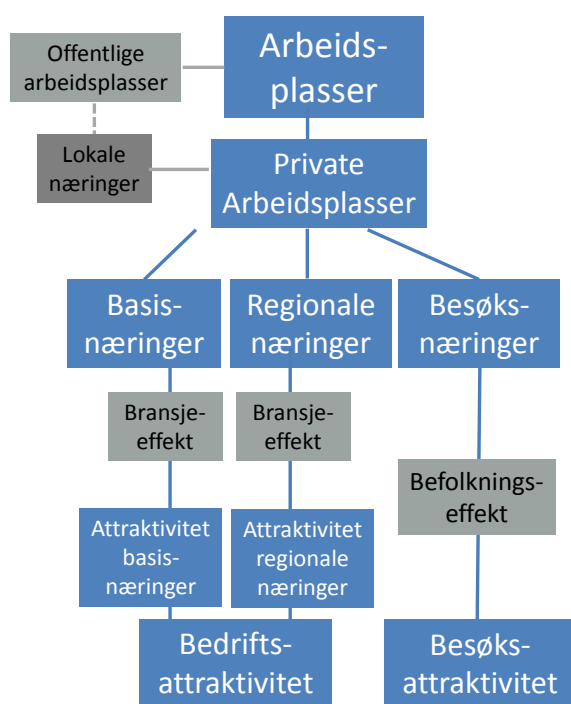

Figur 21: Utvikling i de regionale næringene i Eiksund- og Kvivsregionen, indeksert slik at nivået i 2000=100.

2. Attraktivitet for bedrifter og besøk

Vi har så langt beskrevet næringsutviklingen gjennom å se på utviklingen i de ulike nærings-
typene. Vi ønsker nå å se om vi kan forklare en del av avvikene mellom veksten i de ulike
næringsstypene i Eiksund- og Kvivsregionen og veksten ellers i landet. Ulike bransjestruktur
forklarer mye av forskjellene mellom regioner når det gjelder vekst i basisnæringer og regionale
næringer. Besøksnæringene blir i stor grad påvirket av egen befolkningsutvikling. Når vi kan
korrigere for slike forskjeller, får vi fram bedre mål for bedrifts- og besøksattraktivitet.

I figuren under ser vi hvordan vi tenker oss en modell hvor vi identifiserer de viktigste drivkreftene for
næringsutvikling, målt gjennom arbeidsplassveksten i næringslivet.

Figur 22: Modell for bedrifts- og besøksattraktivitet.

Vi har vist utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Eiksund- og Kvivsregionen, hvor vi har delt opp næringslivet i fire nærings typer. Lokale næringer er bedrifter innenfor primærhelsetjenester, barnehager, grunnskole og liknende. Dette er bedrifter som har befolkningen på stedet som kunder, og som i stor grad substituerer kommunen som tjenesteleverandør. Utviklingen i denne sektoren er derfor i stor grad et utslag av hvordan fordelingen mellom kommune og næringslivet er når det gjelder tjenesteleveranser. F eks har noen skoler blitt privatisert etter nedleggelsesvedtak i kommunen, og fortsetter virksomheten i privat regi. Dette er ikke en næringslivsvekst som er spesielt interessant, ettersom antall arbeidsplasser i stor grad er det samme før og etter privatisering. Derfor har vi sett på utviklingen i lokale næringer i sammenheng med kommunal sektor.

De tre næringsstypene som gjenstår er dermed basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i besøksnæringene må ses i sammenheng med befolkningsutviklingen på stedet. Et steds

innbyggere er i stor grad kunder også i besøksnæringene. Høy besøksattraktivitet vil gi seg utslag i at antall arbeidsplasser i besøksnæringene øker raskere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Noen steder med høy befolkningsvekst vil kunne se en vekst i besøksnæringene, men uten at stedet egentlig trekker til seg flere besøkende. Besøksattraktivitet vil da bli målt som økning i antall arbeidsplasser i besøksnæringene utover det som befolkningsutviklingen tilsier.

Basisnæringene er de som produserer varer og tjenester i et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som tilfører ny kjøpekraft til stedet. De fleste av bransjene som inngår her, omtales da også som konkurranseutsatte bransjer. Utviklingen i slike bransjer må ses på i lys av bransjestrukturen. Noen steder har en høy andel av basisnæringene i bransjer som er i kraftig vekst på landsbasis, som f.eks. olje- og gassrelatert virksomhet. Da er det «normalt» med vekst i basisnæringene. Andre steder har tyngdepunktet i basisnæringene i bransjer som landbruk og prosessindustri, bransjer som har hatt kraftig nedgang i Norge de siste årene. Da er det en prestasjon å unngå nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Høy bedriftsattraktivitet vil vi anta at gir seg utslag av at veksten i disse næringene er høyere enn bransjestrukturen tilsier.

Det vi kaller regionale næringer, som omfatter bransjer som transport, engroshandel, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting, vil i mange tilfeller utvikle seg i tråd med regionens befolknings- og næringsvekst. Veksten blir da et resultat av vekst i andre næringer og som følge av økt etterspørsel fra en økende befolkning. Men de regionale næringene er svært ujevnt fordelt mellom kommunene. De regionale næringenes utvikling i en enkeltkommune kan derfor være svært interessant, og kan kanskje påvirkes sterkt gjennom å gjøre kommunene mer attraktiv for slike næringer. For et større område, som et helt fylke, er kanskje utviklingen i disse næringene mindre interessant, fordi utviklingen ses på som et resultat av vekst andre steder. Vi vil derfor også se på hvordan utviklingen i de regionale næringene har vært, justert for virkninger av bransjestrukturen.

Hensikten med å beregne effekter av bransjestrukturen på basisnæringene og de regionale næringene, samt befolkningsendringseffekten på besøksnæringene, er at vi ønsker å se på næringsutviklingen når vi har korrigert for strukturelle effekter som ikke kan påvirkes regionalt eller lokalt. Hvor god eller dårlig er utviklingen i de ulike delene av næringslivet, når vi har korrigert for disse strukturelle forholdene? Bransjestrukturen i begynnelsen av en periode er gitt, den er et forhold som ikke kan endres på kort sikt. Det er derfor den relative utviklingen i de bransjene en region faktisk har, i forhold til utviklingen i resten av landet, som er målet for om næringslivet har lyktes eller ikke, og som derfor blir et mål for stedets bedriftsattraktivitet.

For besøksnæringene har vi korrigert for befolkningsutviklingen. Besøksnæringene på et sted har svært begrenset innflytelse på egen befolkningsutvikling. Men befolkningsutviklingen har stor betydning for veksten i besøksnæringene, ettersom stedets egen befolkning i stor grad er kunder for stedets besøksnæring. Derfor måler vi arbeidsplassutviklingen i stedets besøksnæring i relasjon til befolkningsutviklingen. Steder der besøksnæringene vokser hurtigere enn befolkningsutviklingen skulle tilsi, øker sine markedsandeler, enten ved å trekke til seg besøkende kunder utenfra, eller ved at egne innbyggere i større grad bruker stedets egne besøksnæring.

I resten av kapitlet skal vi vise hvordan vi har beregnet næringsattraktiviteten, gjennom å se på utviklingen i basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene i relasjon til de strukturelle forholdene.

2.1 Basisnæringene

2.1.1 Bransjestrukturens betydning for basisnæringene

Vi så tidligere at bransjestrukturen har en sterk og klar påvirkning på veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet. Når vi skal analysere den regionale veksten i de ulike næringstypene, er det derfor naturlig å se på bransjestrukturens betydning. Vi så tidligere i dette kapitlet at det var stor forskjell på veksten innad i de ulike næringstypene. Innenfor basisnæringene var det eksempelvis en sterk vekst innenfor det vi kalte teknologiske tjenester, mens naturbaserte næringer hadde sterk nedgang.

I tabellen under er de tre næringstypene splittet opp ytterligere, og antall arbeidsplasser er indeksert slik at vi ser veksten fra 2000 til 2012.

Tabell 2: Arbeidsplassutvikling i basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Næring	Næringstype-sub	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Industri	Anna industri	100	93,4	88,9	84,0	83,8	83,3	85,5	87,0	83,2	80,6	78,5	78,4	75,8
	Næringsmidler	100	98,9	97,2	95,7	92,4	89,5	88,5	88,9	87,9	84,6	84,4	85,7	86,3
	Olje og gass utvinning	100	102,2	103,0	103,5	103,6	107,1	117,5	120,8	128,7	131,0	137,8	147,3	157,5
	Prosessindustri	100	96,1	95,4	92,9	89,2	86,8	84,5	82,7	82,6	75,8	74,7	73,6	68,0
	Verkstedindustri	100	102,4	97,2	90,3	89,3	92,1	99,1	105,6	108,1	100,4	91,1	93,0	96,3
Natur	Fiske/havbruk	100	95,8	94,9	91,8	88,4	86,2	86,1	83,2	84,4	84,1	81,8	83,8	80,1
	Gruve	100	99,1	96,4	95,9	100,5	102,0	102,8	107,6	109,3	100,2	103,4	109,0	112,8
	Landbruk	100	92,3	89,5	93,5	86,1	89,0	91,7	87,2	87,4	85,3	79,0	75,6	74,4
Tekn. tjenester	Olje og gass	100	108,0	106,0	101,5	102,8	107,0	121,7	139,3	151,3	158,2	216,9	230,8	264,4
	Teknisk/vitenskap	100	101,4	147,1	129,9	132,2	136,6	149,1	154,4	168,5	148,9	149,1	156,6	165,0
	Telekom og IKT	100	109,0	99,7	94,7	95,6	101,2	105,7	113,8	120,0	120,7	124,0	126,5	132,1

Tjenester til olje- og gassektoren har økt med hele 164,4 prosent fra 2000 til 2012. Teknologiske og vitenskapelige tjenester og olje- og gassutvinning har også hatt sterk vekst. Telekommunikasjoner og IKT, samt gruvedrift er andre bransjer av basisnæringene som har hatt vekst.

De andre bransjer har hatt nedgang. Størst nedgang har det vært i prosessindustri, landbruk, anna industri (bl.a. møbel) og fiske/havbruk.

Regionene har svært ulik fordeling av sine basisnæringer, og det forklarer ganske mye av forskjellene i vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Det er klart at en region som har hatt mye av sine basisnæringer i landbruk, fiske eller prosessindustri har hatt vanskeligheter med å oppnå vekst i denne perioden. Regioner med store andeler av basisnæringene innenfor olje- og gass eller teknologiske tjenester vil på sin side nesten ikke kunne ha unngått vekst.

2.1.2 Basisnæringene i Eiksund- og Kvivsregionen

I tabell 3 ser vi hvordan veksten har vært i basisnæringene til de enkelte kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen.

Vi har i første kolonne vist normalisert vekst, som er differansen i veksten i basisnæringene i kommunen og veksten i basisnæringene på landsbasis.

I andre kolonne har vi beregnet hvilken effekt som bransjestrukturen har hatt for veksten i basisnæringene i kommunen. Dersom det er mange arbeidsplasser i bransjer med nedgang blir bransjeeffekten negativ, omvendt dersom det er mange arbeidsplasser i vekstnæringer.

I den siste kolonnen viser vi bransjustert vekst. Det er et mål for hvor mye vekst det har vært i kommunen utover det som er forventet ut fra bransjestrukturen. Den bransjusterte veksten viser hvordan utviklingen har vært bransje for bransje, sammenliknet med resten av landet, og er et godt mål for hvordan basisnæringene «virkelig» har prestert. Det er dette målet vi bruker for attraktivitet for basisnæringer

Ulstein er rangert som nummer en i Norge når det gjelder bransjustert vekst i basisnæringene. Basisnæringene har hatt en bransjustert vekst som tilsvarer 29,3 prosent av samlet sysselsetting i Ulstein de ti siste årene.

Sande er nummer ni i landet, og her har den bransjusterte veksten basisnæringene gitt en ekstra vekst i sysselsettingen på 11,5 prosent.

Hornindal har også hatt vekst i sine basisnæringer, både før og etter bransjustering.

I Sykkylven, Stryn, og Gloppen har veksten i basisnæringene vært svakere enn veksten i basisnæringene ellers i landet, som vi ser ved at den normaliserte veksten er negativ. Disse kommunene har hatt en bransjestruktur med overvekt av bransjer med svak vekst eller nedgang, og når vi justerer for bransjestrukturen har basisnæringene i disse kommunene bedre vekst enn forventet.

Tabell 3: Vekst i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i kommunene de ti siste årene. Normalisert vekst er vekst fratrukket gjennomsnittlig vekst for Norge, bransjeeffekten er virkningen av bransjestrukturen i basisnæringene, og bransjustert vekst er veksten etter at det er korrigert for bransjestrukturen.

Rang	Kommune	Normalisert vekst	Bransjeeffekt	Bransjustert
1	Ulstein	27,6	-1,7	29,3
9	Sande	7,5	-4,0	11,5
31	Hornindal	2,2	-4,5	6,7
101	Sykkylven	-4,6	-7,7	3,1
114	Stryn	-1,9	-4,3	2,4
119	Gloppen	-1,3	-3,5	2,3
228	Ørsta	-3,3	-3,1	-0,2
285	Herøy	-5,4	-3,9	-1,5
321	Eid	-4,7	-2,5	-2,2
348	Volda	-4,4	-1,2	-3,2
354	Hareid	-7,3	-4,0	-3,3
397	Stranda	-13,2	-7,6	-5,6
408	Vanylven	-8,8	-1,9	-6,9

De andre kommunene har svak utvikling i basisnæringene, også etter at vi har korrigert for bransjestrukturen. Stranda og Vanylven har spesielt stor nedgang, og er blant kommunene i landet med aller svakest utvikling i basisnæringene.

Ellers kan vi se at alle kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har en negativ bransjeeffekt. Vi så tidligere at både industri og naturbaserte næringer har hatt nedgang i Norge, mens teknologiske tjenester har hatt sterk vekst. I Eiksund- og Kvivsregionen består basisnæringene i hovedsak av industri og naturbaserte næringer, som har hatt nedgang, og dermed blir også bransjeeffekten negativ.

2.1.3 Basisnæringer, nivå

Det kan også være interessant å se på nivået til basisnæringerne i kommunene. Vi måler da antall arbeidsplasser i basisnæringerne som andel av samlet sysselsetting i kommunen.

I Ulstein er 58,9 prosent av sysselsettingen i basisnæringerne i egen kommune. Dette er nest høyest av alle kommunene i landet, som vi kan se av rangeringsnummeret. Det er bare Sola som har høyere andel. Vi kan se at basisnæringerne også har økt sin andel av sysselsettingen i Ulstein.

Sykkylven har en niende høyeste konsentrasjonen av basisnæringer av norske kommuner i 2012. Sykkylven har imidlertid fått redusert sin andel fra 2000 til 2012.

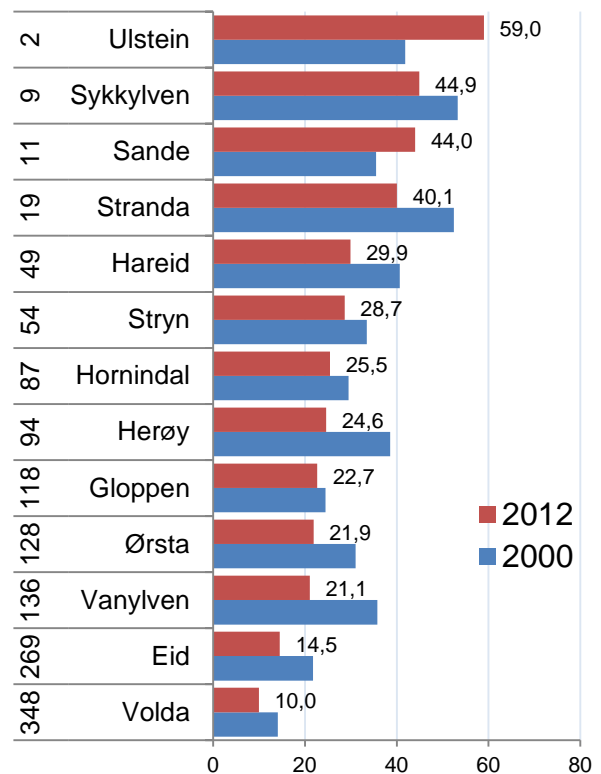
Kommuner som Sande, Stranda, Hareid, Stryn, Hornindal og Herøy er også kommuner med en høy andel av basisnæringer, og er blant de 100 kommunene i landet med høyest andel.

Gloppen, Ørsta og Vanylven har også høyere andel basisnæringer enn middels av norske kommuner.

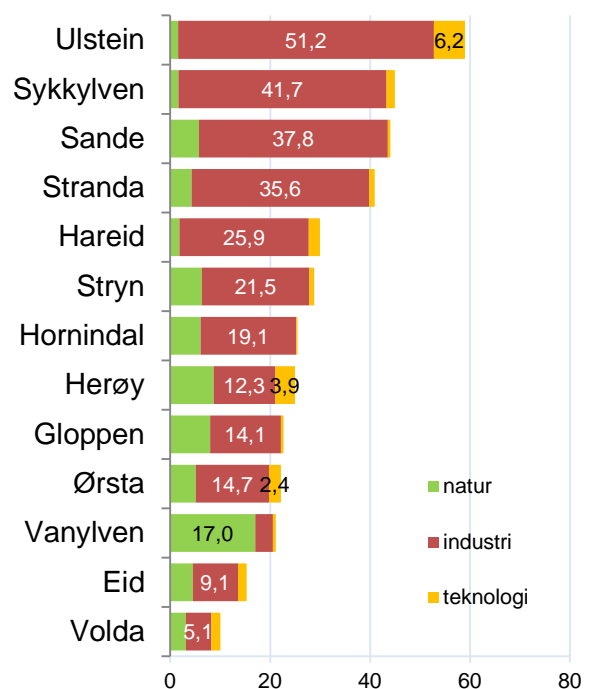
Det er bare Eid og Volda som har mindre andel av sysselsettingen i sine egne basisnæringer enn middels av norske kommuner.

I figur 24 ser vi hvordan basisnæringerne fordeler seg på de tre kategoriene i kommunene. I Ulstein har industrien et antall arbeidsplasser som tilsvarer 51,2 prosent av antall sysselsatte i kommunen, mens i Vanylven er bare 3,5 prosent av sysselsettingen knyttet til industrien i egen kommune. Vanylven har spesielt høy andel av sysselsettingen i naturbaserte næringer, som landbruk, fiske, havbruk og utvinning av mineraler.

Ulstein har et antall arbeidsplasser i teknologiske tjenester som tilsvarer 6,2 prosent av samlet sysselsetting. Det synes kanskje ikke så mye, men det er bare 21 kommuner i landet med høyere andel. Også Herøy og Ørsta har en del arbeidsplasser i de teknologiske næringene.

Figur 23: Basisnæringerens andel av samlet sysselsetting i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen.

Figur 24: Basisnæringerne i 2012, spesifisert, andel av samlet sysselsetting.

2.1.4 De regionale næringene i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen

De regionale næringene er mye mer jevnt spredt mellom kommunene enn basisnæringer og besøksnæringer. I figur 25 ser vi hvor mye de regionale næringene utgjør av samlet sysselsetting i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen.

I Herøy utgjør de regionale næringene over 30 prosent av samlet sysselsetting, som følge av mange arbeidsplasser i transportnæringen. Volda og Ørsta tilsvarer arbeidsplassene i de regionale næringene mellom 25 og 30 prosent av samlet sysselsetting.

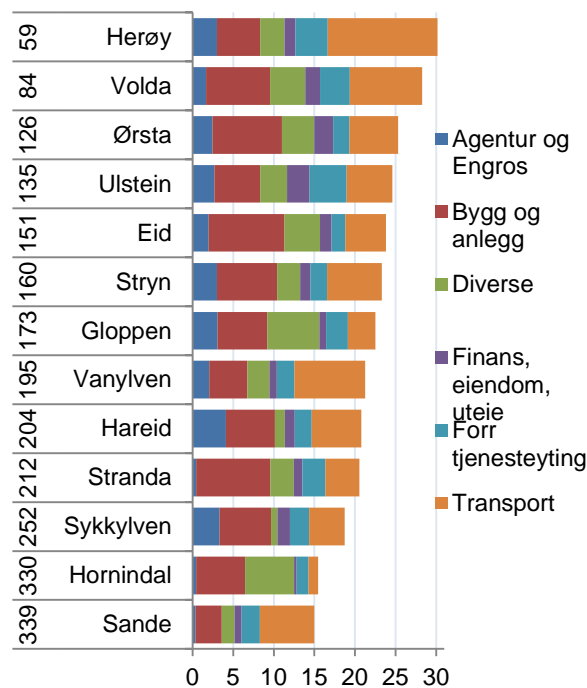
Sande, Hornindal og Sykkylven har lavest andel av regionale næringer av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen.

Det er også mindre forskjeller i vekst mellom de ulike bransjene i de regionale næringene. Dermed blir også bransjeeffekten mindre dramatisk i forhold til bransjeeffekten i basisnæringene.

I tabell 4 ser vi utviklingen i antall arbeidsplassene i de regionale næringene i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen. De fleste kommunene har hatt høyere vekst i antall arbeidsplasser i de regionale næringene enn landsgjennomsnittet, bare Sykkylven, Stryn og Sande har hatt relativ nedgang.

Bransjeeffektene er ganske små. Vi så i figur 19 at bransjer som bygg og anlegg har hatt sterk vekst, mens transportnæringen har hatt nedgang. I tabellen ser vi at kommuner som Sande, Vanylven og Herøy har hatt en negativ bransjeeffekt, dette er kommuner med en stor transportnæring.

Etter at vi har justert for bransjeeffekten, får vi fram bransjejustert vekst i de regionale næringene. Mange av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har hatt ganske god bransjejustert vekst. De regionale næringene vil ha øvrig næringsliv som kunder, samt offentlig virksomhet og befolkningen. De vil da påvirkes av den generelle veksten på stedet.

Figur 25: De regionale næringenes andel av samlet sysselsetting

Tabell 4: Vekst i de regionale næringene som andel av samlet sysselsetting i kommunene. Normalisert vekst er vekst fratrukket gjennomsnittlig vekst for Norge, bransjeeffekten er virkningen av bransjestrukturen i de regionale næringene, og bransjejustert vekst er veksten etter at bransjeeffekten er trukket fra.

Rang		Normalisert vekst	Bransjeeffekt	Bransjejustert
18	Herøy	6,9	-1,3	8,2
51	Ørsta	5,9	0,2	5,7
53	Volda	5,0	-0,6	5,6
69	Vanylven	2,9	-1,4	4,3
96	Eid	3,7	0,4	3,3
98	Ulstein	2,5	-0,7	3,2
121	Stranda	2,7	0,4	2,3
155	Gloppen	2,2	0,7	1,4
219	Hareid	0,4	0,5	-0,1
247	Hornindal	0,6	1,2	-0,6
326	Sykkylven	-2,8	-0,4	-2,4
344	Stryn	-3,4	-0,4	-3,0
399	Sande	-6,4	-1,1	-5,3

2.1.5 Besøksnæringene i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen

Besøksnæringene er ujevnt fordelt mellom kommunene. Noen kommuner trekker til seg besøkende og har en stor besøksnæring, mens i andre kommuner reiser lokalbefolkningen til andre kommuner for å bruke besøksnæringene på andre steder. Besøksnæringene utgjør 14,6 prosent av samlet sysselsetting i Norge. Det er bare to kommuner i Eiksund- og Kvivsregionen som har en andel av besøksnæringene over dette nivået. Det er Stryn og Ulstein. I begge disse kommunene har andelen til besøksnæringene økt siden 2000.

Kommuner som Eid og Ørsta har en andel av besøksnæringene som ellers i landet. De andre kommunene har besøkslekkasje. Hornindal, Hareid og Sande har lavest andel av besøksnæringene, og har også lavere andel i 2012 enn i 2000.

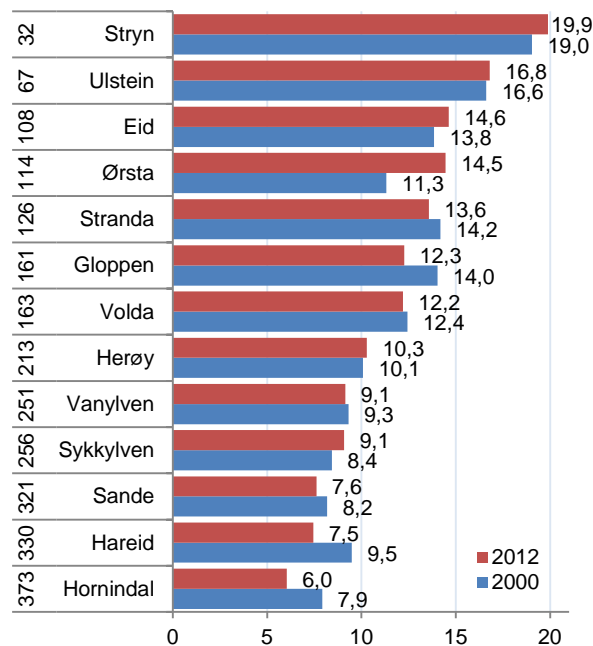
I tabell 5 har vi analysert utviklingen i besøksnæringene de siste ti årene, og dekomponert endringen i befolkningseffekt og i befolkningsjustert vekst.

Besøksnæringene blir sterkt påvirket av endringer i egen befolkning, fordi egen befolkning i mange tilfeller er de viktigste kundene for besøksnæringene. Ulstein er eneste kommune i Eiksund- og Kvivsregionen som har hatt sterkere befolkningsvekst enn Norge.

Når effekten av befolkningsendringene er trukket fra, ser vi at mange av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen faktisk har en bedre utvikling i sine besøksnæringene enn befolkningsendringene tilsier.

Ørsta, Stryn og Herøy har hatt sterk vekst i sine besøksnæringene etter justering for befolkningsveksten, og har fått en ekstra sysselsettingsvekst på mellom to og tre prosent på grunn av dette.

Hareid og Hornindal har hatt nedgang i besøksnæringene som er en del større enn hva befolkningsutviklingen skulle tilsi, og har dermed tapt terreng når det gjelder besøksattraktivitet.

Figur 26: Besøksnæringenes andel av samlet sysselsetting i 2000 og 2012.

Tabell 5: Vekst i besøksnæringene som andel av samlet sysselsetting i kommunene de siste ti årene. Normalisert vekst er vekst fratrukket gjennomsnittlig vekst for Norge, befolkningseffekten er virkningen av befolkningsendringen for besøksnæringene, og befolkningsjustert vekst er veksten etter at befolkningseffekten er trukket fra.

		Normalisert vekst	Befolknings-effekt	Befolknings--justert
48	Ørsta	1,7	-1,0	2,7
69	Stryn	1,0	-1,2	2,3
71	Herøy	2,1	-0,1	2,3
118	Ulstein	2,1	0,8	1,3
134	Vanylven	-1,9	-3,1	1,2
205	Volda	-0,3	-0,6	0,3
211	Sande	-0,8	-1,0	0,2
217	Eid	-0,9	-1,0	0,1
246	Stranda	-1,8	-1,7	-0,1
270	Gloppen	-1,8	-1,4	-0,4
277	Sykkylven	-1,0	-0,5	-0,5
328	Hareid	-1,3	-0,1	-1,2
415	Hornindal	-4,0	-0,7	-3,4

2.2 Oppsummering næringsattraktivitet

Vi har så langt beskrevet arbeidsplassutviklingen i Eiksund- og Kvivsregionen, først gjennom å dele opp i privat og offentlig sektor. Deretter har vi sett nærmere på utviklingen i næringslivet, hvor vi har sett på utviklingen i basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Til slutt har vi analysert utviklingen i basisnæringene og regionale næringene i lys av bransjestrukturen, for å finne ut hvordan utviklingen har vært når vi tar bransjestrukturen i betraktning. På samme måte har vi analysert utviklingen i besøksnæringene, der vi har sett på befolkningsendringenes effekt, og sett hvordan besøksnæringene har utviklet seg, når vi samtidig korrigerer for befolkningsutviklingen. Hensikten er å få fram hvor god eller dårlig næringsutviklingen har vært når vi trekker i fra effekten av strukturelle faktorer som ikke kan påvirkes lokalt. Vi får da fram et mål for attraktiviteten med hensyn på basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer, som vi kan summere til samlet næringsattraktivitet.

Tabell 6: Attraktivitet for basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer i kommunene. Indikator for attraktivitet for basisnæringer og regionale næringer er progressivt gjennomsnitt (siste ti år) av vekstimpulserⁱⁱⁱ fra bransjejustert vekst. Indikator for besøksattraktivitet er progressivt gjennomsnitt av vekstimpulser fra befolkningsjustert vekst i besøksnæringene. Kommunene er rangert etter samlet næringsattraktivitet, hvor rangeringsnummeret er vist helt til venstre.

Rang samlet næringsattraktivitet	Kommune	Attraktivitet basisnæringer	Attraktivitet regionale næringer	Attraktivitet besøk	Samlet næringsattraktivitet
2	Ulstein	3,3	0,5	0,1	3,8
52	Volda	-0,2	1,0	0,1	0,9
59	Sande	1,9	-1,2	0,1	0,8
85	Ørsta	-0,2	0,5	0,3	0,6
98	Hornindal	0,7	-0,1	-0,1	0,5
117	Stranda	-0,1	0,4	0,1	0,4
127	Herøy	-0,3	0,6	0,0	0,3
160	Stryn	0,1	-0,1	0,1	0,2
164	Sykkylven	0,3	-0,2	0,1	0,2
200	Hareid	-0,2	0,4	-0,2	0,0
207	Gloppen	0,2	-0,1	-0,1	0,0
288	Eid	-0,2	0,0	-0,1	-0,2
392	Vanylven	-1,0	0,0	0,2	-0,8

De fleste av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har hatt god næringsattraktivitet. Ulstein er rangert som nummer to av alle kommunene i landet for samlet næringsattraktivitet, som følge av usedvanlig sterk vekst i basisnæringene.

Volda, Sande, Ørsta og Hornindal er rangert blant de 100 beste kommunene i landet når det gjelder samlet næringsattraktivitet de siste årene.

Bare Eid og Vanylven er rangert under middels av norske kommuner.

3. Befolkning

Befolkningsutviklingen er kanskje den viktigste indikatoren for regional utvikling, og også den indikatoren som det knytter seg størst interesse til. Mange fylker, regioner og kommuner har befolkningsvekst som overordnet mål i sine regionale planer og strategier. Dette er ikke bare fordi vekst er et mål i seg selv, men også fordi befolkningsveksten, og spesielt flyttebalansen, er en indikator for om stedet utvikler seg positivt. Det er også lettere å endre et sted i retning av høyere kvalitet når det er vekst. Vekst gir høyere inntekter til offentlig sektor og større muligheter til å forbedre samfunnet.

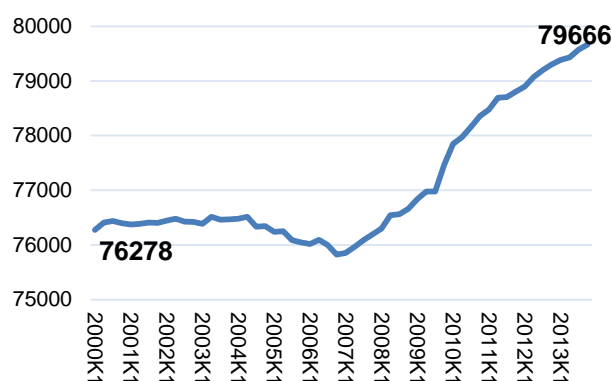
3.1 Folketallet

Folketallet i Eiksund- og Kvivsregionen sank fra 2000 til 2007. Etter 2007 har folketallet økt igjen, fra under 76 000 til nesten 80 000. Den 1. januar 2014 var folketallet kommet opp i 79 666 innbyggere.

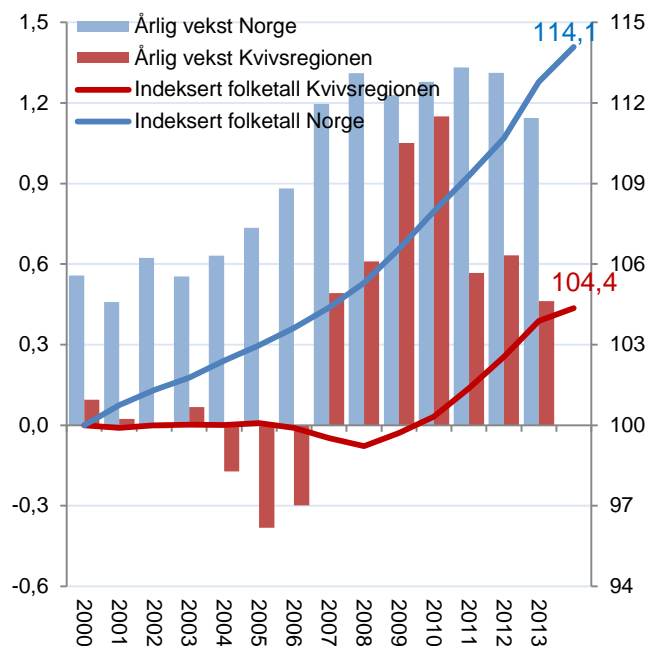
I figur 28 kan vi se befolkningsutviklingen i Eiksund- og Kvivsregionen sammenliknet med befolkningsutviklingen i Norge. Eiksund- og Kvivsregionen hadde synkende folketall i årene 2004 til 2006. Fra 2007 og utover økte befolkningsveksten ganske mye i Norge, da innvandringen fra nye EU-land økte. I Eiksund- og Kvivsregionen ble det også økt befolkningsvekst, og Eiksund- og Kvivsregionen har hatt befolkningsvekst i alle årene etter 2006.

I årene 2009 og 2010 var befolkningsveksten i Eiksund- og Kvivsregionen over en prosent årlig, og var bare litt under befolkningsveksten i Norge. I de tre siste årene har det vært befolkningsvekst, men en del lavere veksttakt enn i resten av landet.

Hvis vi ser hele perioden under ett, har Eiksund- og Kvivsregionen hatt en vekst på 4,4 prosent, mens befolkningsveksten på landsbasis har vært 14,1 prosent.

Figur 27: Folketallet i Eiksund- og Kvivsregionen.

Figur 28: Befolkningsendringer i Eiksund- og Kvivsregionen. Stolpene viser den årlige veksten og verdiene er angitt på venstre akse. Linjene viser indeksert vekst, og verdiene er angitt på høyre akse.

3.1.1 Flytting og fødselsbalanse over tid

Endringene i befolkningen kan deles inn i tre komponenter: Innenlands nettoutflytting, netto innvandring og fødselsoverskudd. I figur 29 har vi illustrert hvordan disse tre komponentene har bidratt til befolkningsveksten for Eiksund- og Kvivsregionen.

Eiksund- og Kvivsregionen har en positiv fødselsbalanse som bidrar til befolkningsvekst hvert år. Fødselsoverskuddet har imidlertid blitt mindre enn tidligere.

Netto innvandring har økt ganske mye etter 2007, og er den viktigste komponenten for befolkningsveksten.

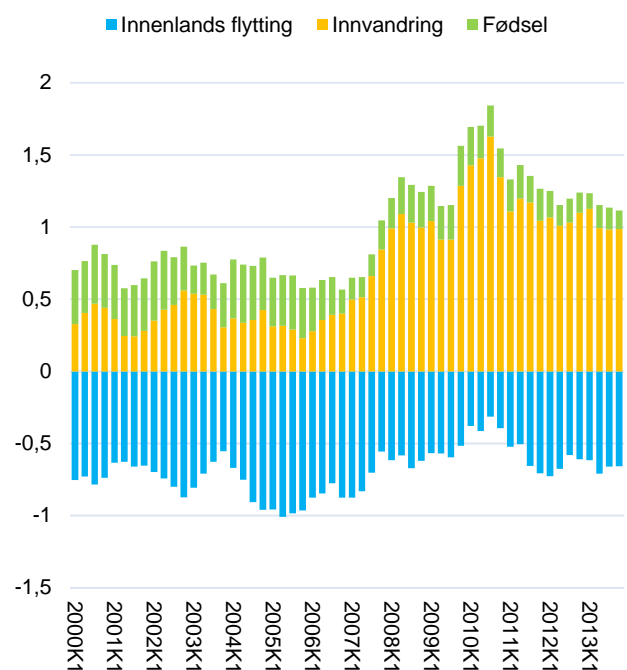
Eiksund- og Kvivsregionen har imidlertid en ganske stor netto utflytting til andre regioner i Norge. Det har vært netto utflytting i alle årene etter 2000.

Det er interessant å se på hvordan befolkningsutviklingen på et sted avviker fra gjennomsnittet for Norge. Det kaller vi relativ utvikling, og tallene for Eiksund- og Kvivsregionen er vist i figur 30. Figuren viser hvordan de ulike komponentene i befolkningsutviklingen i Eiksund- og Kvivsregionen avviker fra landsgjennomsnittet.

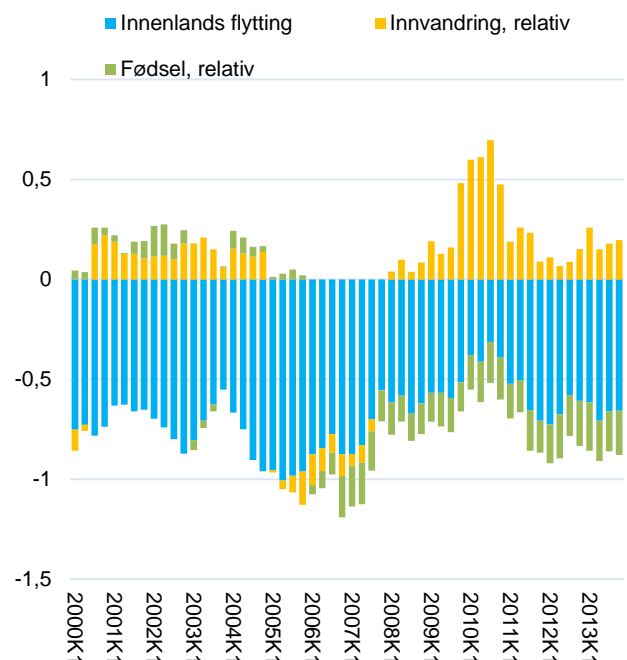
Nå ser vi at fødselsoverskuddet i Eiksund- og Kvivsregionen var høyere enn i resten av landet i de første årene etter 2000. Etter hvert har fødselsoverskuddet blitt lavere enn ellers i landet.

Innvandringen har i de fleste periodene vært høyere enn i resten av landet, særlig i årene 2010 og 2011.

Det som gjør at befolkningsveksten i Eiksund- og Kvivsregionen er lavere enn i resten av landet er flyttetapet mot andre norske regioner. Dette flyttetapet ble redusert fra 2005 og 2011, men har blitt større igjen de siste to årene.

Figur 29: Kvartalsvis befolkningsutvikling i Eiksund- og Kvivsregionen siden 2000, dekomponert i innenlandsk flytting, innvandring og fødselsbalanse.

Figur 30: Kvartalsvis befolkningsutvikling i Eiksund- og Kvivsregionen sammenliknet med resten av landet, dekomponert, 2000-2013.

3.2 Relativ flytting

Relativ flytting er nettoflyttingen til et sted inklusive innvandring, fratrukket Norges nettoflytting. Med dette målet får vi et mål for nettoflyttingen til steder som betyr det samme over en lengre tidsperiode, selv om nettoinnvandringen til Norge varierer fra år til år. Den relative nettoflyttingen er dermed et mål som vi kan bruke for å sammenlikne regioner med hverandre, og over et lengre tidsrom.

Tabell 7: Relativ flytting inkludert netto innvandring i kommunene, rangert etter progressivt gjennomsnitt for de ti siste årene til venstre.

Rang	Navn	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Prog snitt
21	Ulstein	-0,4	-0,3	-0,5	-0,4	-0,7	-1,3	-0,7	0,2	0,5	4,1	2,3	-0,4	-0,1	0,8	0,8
125	Sande	-1,7	-1,0	-1,4	0,0	-1,4	-1,9	-1,0	-1,4	0,6	-1,2	3,6	-1,9	0,6	0,0	-0,1
139	Volda	-0,3	-0,5	-0,3	0,2	-1,0	-1,1	-0,6	-0,2	-0,1	-0,4	0,1	-0,5	0,5	0,1	-0,1
168	Herøy	-0,8	-0,2	-0,8	-0,6	-0,4	-1,1	-1,1	-0,7	-1,2	-0,6	0,7	0,6	0,3	-0,8	-0,2
213	Hareid	-0,4	-0,1	-1,4	-1,9	-1,0	-1,3	0,5	0,6	0,0	-0,5	0,5	-0,5	-0,2	-1,7	-0,4
241	Stryn	1,2	-1,2	-0,3	0,6	-0,6	-1,8	-1,8	-0,1	-0,1	0,6	-0,5	-0,5	-0,6	-0,7	-0,5
284	Stranda	-0,9	-0,4	-0,3	-1,7	-1,4	-1,6	-1,4	-0,4	-1,0	-0,7	0,4	-0,6	-0,6	-0,7	-0,6
288	Ørsta	-0,6	-1,0	-0,6	-0,2	-1,0	-0,5	-1,6	-1,0	-0,7	0,3	-0,8	-0,9	-0,7	-0,4	-0,6
293	Sykkylven	0,4	0,0	-1,2	-0,5	-0,8	-1,0	-0,5	-0,6	-0,1	-1,1	-0,5	-1,2	-0,9	-0,2	-0,7
313	Gloppen	-1,5	0,0	0,0	-0,5	0,3	-0,9	-1,5	-1,6	-1,3	-0,4	-0,5	-1,2	-0,8	-0,1	-0,8
350	Eid	-0,6	-1,2	-0,3	-0,3	-1,0	-0,1	-0,3	-0,9	-1,1	-1,1	-0,3	-0,4	-1,6	-1,2	-0,9
358	Hornindal	-0,3	-1,2	-1,0	-0,3	-0,2	-0,6	-0,8	-0,2	0,1	-1,1	-3,2	-0,1	0,2	-2,0	-1,0
419	Vanylven	-2,0	-0,8	-2,3	-1,8	-1,8	-2,8	-1,5	-0,8	-2,0	-0,9	-1,8	-1,4	-2,3	-1,4	-1,6
	Eiksund- og Kvivsregionen	-0,6	-0,5	-0,7	-0,6	-0,8	-1,0	-0,9	-0,6	-0,6	-0,2	0,0	-0,7	-0,5	-0,5	

Det er stor variasjon mellom kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen når det gjelder relativ flytting. Ulstein har hatt svært høy innflytting i noen år, og er rangert som nummer 21 av de 428 kommunene i landet når det gjelder progressivt gjennomsnitt av relativ flytting. Ulstein hadde svake flyttetall fra 2000 til 2006, men har svært sterke flyttetall fra 2007 og utover.

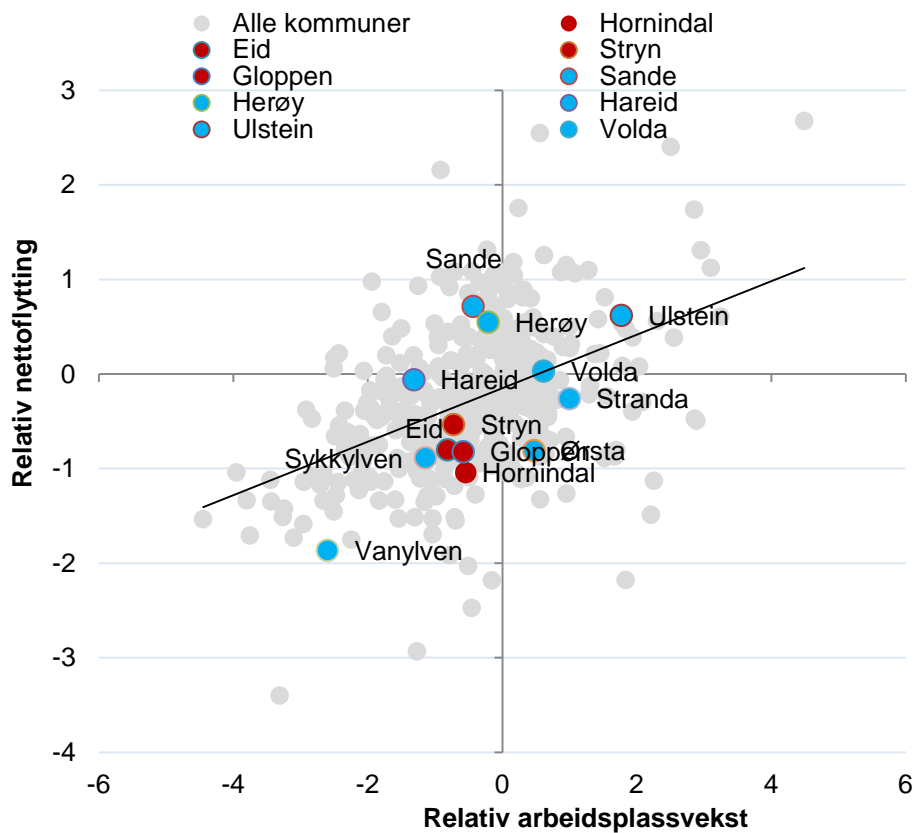
Kommuner som Sande, Volda, Herøy og Hareid har noe svakere flyttetall enn Norge, men er likevel rangert bedre enn middels av norske kommuner. Herøy og Hareid har imidlertid svake flyttetall i 2013.

De andre kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har forholdsvis svake flyttetall, og er rangert under middels av norske kommuner. Vanylven er rangert helt nede på 419. plass av de 428 kommunene i landet.

Den relative flyttingen for Eiksund- og Kvivsregionen samlet sett har vært forholdsvis svak. Det var en positiv trend fra 2005 til 2010. I 2010 var den relative flyttingen på høyde med landet som helhet. I 2011 var flyttetallene relativt svake igjen.

4. Bostedsattraktivitet

Flytting og arbeidsplassvekst er de dominerende størrelsene for å beskrive regional utvikling. Det er åpenbart en sterk positiv sammenheng mellom et steds nettoflytting og den samlede arbeidsplassveksten. Steder med sterk vekst i antall arbeidsplasser vil trekke til seg innflyttere, og da vil den sterke arbeidsplassveksten være en årsak til innflyttingen. Andre steder kan ha sterk innflytting uten arbeidsplassvekst i en periode, og da vil denne innflyttingen føre til arbeidsplassvekst i senere perioder. Flytting og arbeidsplassvekst vil dermed påvirke hverandre gjensidig.

Figur 31: Kommunene i Norge i perioden 2010-2012 etter relativ nettoflytting og relativ arbeidsplassvekst.

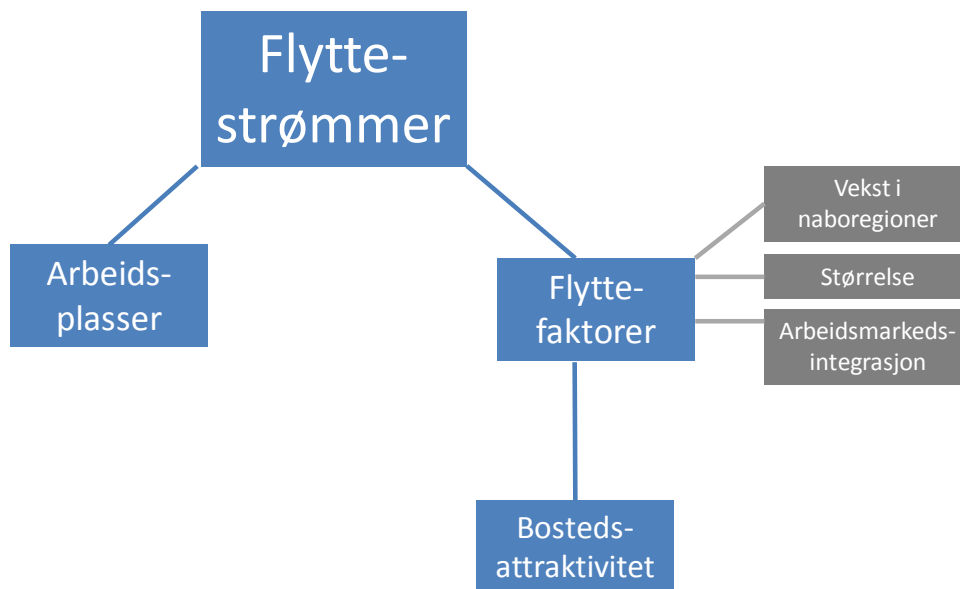
Figuren viser hvordan sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst har vært i kommunene i Norge i perioden 2010 til og med 2012. Streken viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene, og representerer forventet nettoflytting gitt nivået på arbeidsplassveksten. Sammenhengen er positiv, men mange kommuner har en nettoflytting som avviker ganske sterkt fra forventningsverdien.

Ulstein ligger lengst til høyre, som viser at arbeidsplassveksten har vært sterkest, og Ulstein har også høyere nettoflytting enn forventet. Herøy, Sande og Hareid har også hatt bedre nettoflytting enn forventet, men lav arbeidsplassvekst. Stranda og Ørsta har hatt god arbeidsplassvekst, men har lavere nettoflytting enn forventet, mens Volda har nettoflytting nøyaktig som forventet.

Kommunene Stryn, Eid, Gloppen, Hornindal, Sykkylven og Vanylven har både hatt svak arbeidsplassvekst, og samtidig lavere nettoflytting enn forventet.

4.1 Hva styrer flyttestrømmene?

Som vi så på forrige side, påvirker arbeidsplassveksten på et sted nettoflyttingen på en positiv måte. Men vi så også at noen steder har mye bedre flyttebalanse enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre har mye dårligere flyttebalanse. Det er dermed faktorer ved siden av arbeidsplassveksten på et sted som har stor betydning for flyttebalansen. Det er svært interessant å få avdekket hva de andre flyttefaktorene består i.

Figur 32: Faktorer som styrer flyttestrømmene.

I figuren over har vi definert tre strukturelle forhold som har en signifikant og positiv betydning for flyttebalansen til et sted, når effekten av arbeidsplassveksten er tatt hensyn til.

Det ene er stedets *befolkningsstørrelse*, som betyr at steder med en stor befolkning har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav befolkning. Det er et uttrykk for at steder med en høy konsentrasjon av folk virker tiltrekkende.

Derne ser vi at steder med høy *arbeidsmarkedsintegrasjon* har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav. Det betyr at steder som ligger innenfor et større arbeidsmarked, og dermed har gode pendlingsmuligheter for befolkningen, får en gevinst i form av høyere netto innflytting.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen regnes ut ved å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte på stedet som pendler ut med den prosentvise andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

Den tredje strukturelle faktoren, *nabovekst*, er vekst i antall arbeidsplasser på omkringliggende steder som ligger innenfor pendlingsavstand. Dersom det er arbeidsplassvekst i nabokommunene, vil dette føre til høyere netto innflytting.

Telemarksforskning har analysert hvordan disse faktorene påvirker nettoflyttingen i kommunene i Norge i en regresjonsanalyse med input av data fra 2001 til og med 2012. Når vi kjenner disse sammenhengene, kan vi analysere hvordan disse faktorene hver for seg og til sammen har påvirket nettoflyttingen i en bestemt kommune. Et steds *bostedsattraktivitet* blir målt som en restfaktor; avviket mellom den faktiske nettoflyttingen og den forventede nettoflyttingen når vi tar hensyn til stedets arbeidsplassvekst, arbeidsplassveksten i nabokommuner, befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon. Steder som har bedre nettoflytting enn forventet vil da bli karakterisert som attraktive som bosted. Slike steder har egenskaper som fører til høyere nettoflytting enn hva som er «statistisk normalt».

4.1.1 Strukturfaktorer for kommuner og regioner

De strukturelle forholdene som påvirker flytting er kommunens størrelse målt i folketall, arbeidsmarkedsintegrasjonen og arbeidsplassveksten i nabokommuner som det pendles til. I figuren til høyre har vi beregnet hver enkelt av disse strukturelle forholdene vil ha å si for årlig nettoflytting for hver enkelt kommune.

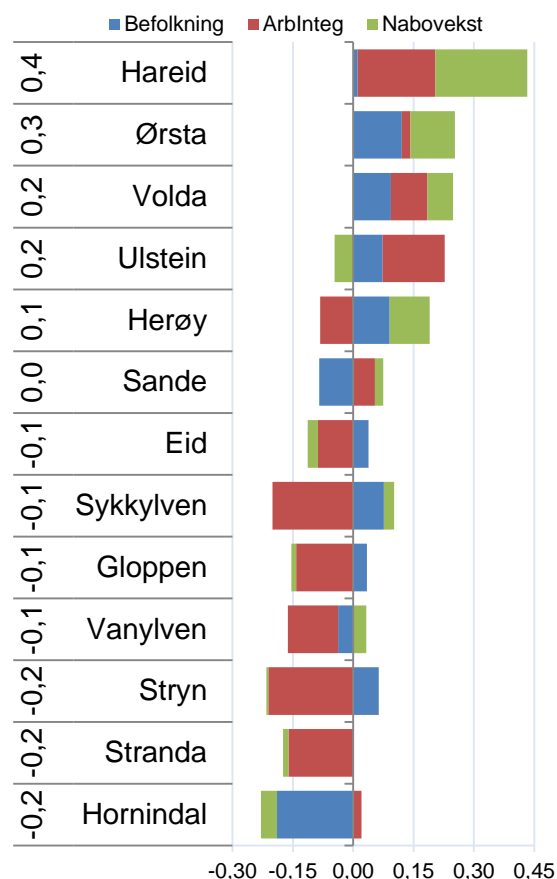
Her ser vi at Hareid har en strukturell fordel ved at arbeidsmarkedsintegrasjonen er høy. Samtidig har det vært sterk arbeidsplassvekst i de områdene som det pendles til fra Hareid, i dette tilfelle er det arbeidsplassveksten i Ulstein som har gjort utslaget. De strukturelle forholdene har ført til en ekstra årlig innflytting på 0,4 prosent i Hareid i den siste treårsperioden.

Ørsta og Volda er også kommuner som har hatt gunstige strukturelle forhold, også disse kommunene har dratt nytte av arbeidsplassveksten i Ulstein.

Ulstein drar fordeler av å ha god arbeidsmarkedsintegrasjon, men har ikke hatt god arbeidsplassvekst i nabokommunene.

For kommuner som Herøy, Sande, Eid, Sykkylven, Gloppen og Vanylven har de ulike strukturelle forholdene hatt ulik betydning, men i sum har de strukturelle forholdene hatt forholdsvis liten betydning.

Stryn, Stranda og Hornindal er kommuner med lite gunstig beliggenhet, som gjør at de strukturelle forholdene blir lite gunstige. Stryn og Stranda har lav arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Hornindal er en liten kommune, som er en ulempe for å få nettoflytting.

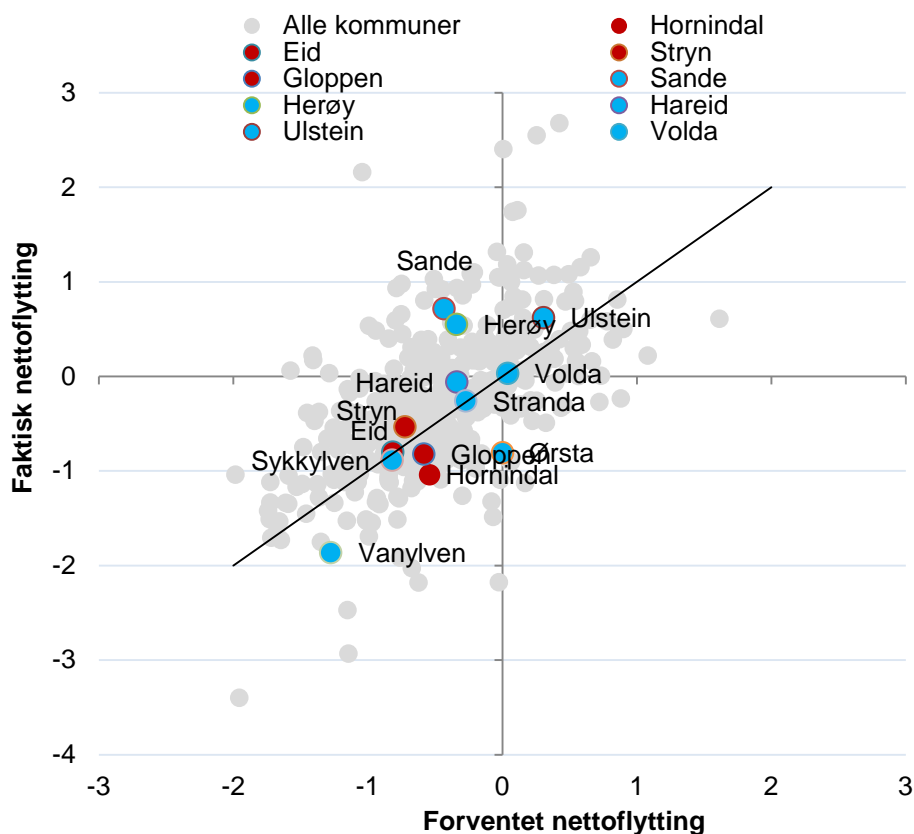

Figur 33: Strukturfaktorenes betydning på årlig nettoflytting i perioden 2010-2012. Samlet struktureffekt helt til venstre.

4.2 Bostedsattraktivitet

Vi har så langt i dette kapitlet vist at nettoflyttingen til en kommune eller region påvirkes positivt av arbeidsplassveksten på stedet. Det er en velkjent og nesten selvfølgelig sammenheng. Derne har vi vist at nettoflyttingen også påvirkes positivt av arbeidsplassvekst i nabokommuner eller naboregioner, at størrelsen på folketallet påvirker nettoflyttingen positivt og at også arbeidsmarkedsintegrasjonen målt med brutto inn- og utpendling påvirker nettoflyttingen i positiv retning. Dermed er det fire kjennetegn ved kommuner og regioner som har en påviselig statistisk positiv sammenheng med nettoflyttingen.

Vi kan da regne ut hvor stor nettoflytting en kommune er forventet å få, gitt disse fire størrelsene. I figuren under er forventet nettoflytting regnet ut for alle kommunene i landet, og sammenholdt med den faktiske nettoflyttingen

Figur 34: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i perioden 2010-2012 (tre års glidende gjennomsnitt).

I figuren over ser vi at kommuner som Ulstein, Herøy, Sande, Hareid og Stryn er kommuner som har hatt høyere nettoflytting enn forventet, når vi tar arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i betraktning. De har vært attraktive som bosted i den siste treårsperioden.

Volda, Stranda, Eid og Sykkylven er kommuner som har nettoflytting som forventet.

Ørsta, Gloppen, Hornindal og Vanylven er kommuner som har svakere nettoflytting enn forventet, og har dermed ikke vært attraktive som bosted de siste årene.

4.2.1 Bostedsattraktivitet over tid

Det statistiske målet for bostedsattraktivitet vil variere en del fra år til år, og da spesielt for de små kommunene. En ukjent andel av denne variasjonen er nok et utslag av ekte tilfeldigheter. Det er derfor best å se på utviklingen av bostedsattraktiviteten over tid.

I tabellen under ser vi hvordan bostedsattraktiviteten har vært i kommunene de siste ti treårsperiodene.

Tabell 8: Bostedsattraktiviteten de siste ti treårsperiodene. Tallene til venstre viser rangeringen til kommunen blant de 428 kommunene i landet med hensyn til ti års progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene.

Rang	Kommune	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	Prog.-snitt	Trend
74	Ulstein	-0,3	0,1	-0,5	-1,2	-1,6	-0,7	0,8	1,8	1,6	0,3	0,3	0,20
91	Stryn	0,4	0,2	-0,2	-0,6	0,0	0,7	0,9	0,6	0,2	0,2	0,3	0,04
144	Stranda	0,2	-0,2	-0,5	-0,3	0,0	0,4	0,5	0,4	0,3	0,0	0,2	0,06
154	Sande	0,9	0,3	-0,6	-1,1	-1,2	-0,5	-0,7	1,2	0,8	1,1	0,2	0,10
189	Sykkylven	0,0	-0,4	-0,3	-0,2	0,3	0,5	0,3	0,2	-0,1	-0,1	0,1	0,03
193	Hornindal	0,1	0,3	0,3	0,7	0,8	1,2	0,6	-0,6	-0,7	-0,5	0,1	-0,10
231	Eid	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,00
272	Hareid	-0,5	-0,4	-0,7	-0,6	-0,7	0,0	-0,2	0,0	0,3	0,3	-0,1	0,11
280	Gloppen	-0,2	-0,1	-0,1	0,4	-0,2	-0,2	-0,3	0,0	-0,2	-0,2	-0,1	-0,02
306	Volda	0,2	0,0	-0,5	-0,9	-0,5	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,0	-0,2	0,02
312	Herøy	0,2	-0,1	-0,6	-0,7	-0,9	-0,9	-0,7	-0,2	0,3	0,9	-0,2	0,06
388	Ørsta	-0,1	-0,2	-0,4	-0,8	-1,0	-0,8	0,0	-0,1	-0,2	-0,8	-0,5	-0,01
415	Vanylven	-0,4	-0,6	-1,5	-1,7	-1,4	-0,7	-0,4	-0,4	-0,2	-0,6	-0,7	0,07

Mange av kommunene i dette området hadde lav bostedsattraktivitet tidligere, i perioden 2003-2005 hadde samtlige kommuner lav bostedsattraktivitet. I den måling som Telemarksforskning gjorde i 2007, ble Søre Sunnmøre rangert som den minst attraktive regionen for bostedsattraktivitet.

Etter 2007 har bildet blitt annerledes. Mange av kommunene har gått fra lav til høy bostedsattraktivitet. Både Ulstein, Stryn, Stranda og Sande har hatt høy bostedsattraktivitet i de siste fire periodene. Herøy, Hareid og Volda, som hadde svært lav bostedsattraktivitet tidligere, har også blitt attraktive de to siste periodene.

Vi kan også se fra den siste kolonnen at de fleste av kommunene har en positiv trend i bostedsattraktiviteten.

Ørsta og Vanylven har imidlertid fortsatt svak bostedsattraktivitet i de siste to periodene.

5. Samlet attraktivitet

Vi har så langt analysert utviklingen i næringsliv og flyttinger for å identifisere kommunens attraktivitet med hensyn på næringsliv og bosetting. Vi har analysert hvor mye av endringene fra år til år som skyldes strukturelle forhold. For næringsutviklingen er bransjesammensetningen et slikt strukturelt forhold, og for flyttetallene er kommunenes arbeidsmarkedsintegrasjon, størrelse og nabovest strukturelle forhold. Kommunens attraktivitet får vi fram gjennom å se hvordan de har utviklet seg, gitt de strukturelle forholdene. Kommuner som har en bedre utvikling enn de strukturelle forholdene tilsier er definert som attraktive. Kommuner med uheldige strukturelle forhold vil være attraktive når de likevel greier å få til en gjennomsnittlig vekst.

I tabellen under har vi oppsummert attraktiviteten til kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen de ti siste årene.

Tabell 9: Samlet attraktivitet for kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen de ti siste årene. Rangering blant landet 428 kommuner mht. samlet attraktivitet.

Rang samlet attraktivitet	Kommune	Bostedsattraktivitet	Næringsattraktivitet	Samlet attraktivitet	Strukturelle forhold
4	Ulstein	0,3	3,9	1,4	0,1
71	Sande	0,2	0,9	0,4	-0,3
79	Stryn	0,3	0,2	0,3	-0,4
103	Stranda	0,2	0,4	0,3	-0,6
117	Hornindal	0,1	0,5	0,2	-0,6
163	Sykkylven	0,1	0,2	0,1	-0,4
185	Volda	-0,2	0,9	0,1	0,0
263	Eid	0,0	-0,2	-0,1	-0,3
269	Herøy	-0,2	0,3	-0,1	-0,1
281	Hareid	-0,1	0,0	-0,1	0,2
291	Gloppen	-0,1	0,0	-0,1	-0,4
359	Ørsta	-0,5	0,6	-0,3	-0,1
425	Vanylven	-0,7	-0,8	-0,9	-0,5

Når det gjelder bostedsattraktivitet, har omtrent halvparten av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen vært attraktive som bosted de siste ti årene. De har trukket til seg innbyggere i større grad enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Tallene for bostedsattraktivitet i tabellen viser hvor stor ekstra årlig innflytting kommunene har hatt pr år i gjennomsnitt (progressivt gjennomsnitt). Vi så også i forrige kapittel at kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har blitt mer attraktive som bosted de siste årene.

Samlet næringsattraktivitet er en sum av attraktiviteten for basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Tallene i tabellen viser hvor mye ekstra arbeidsplasser dette har skapt årlig de ti siste årene i prosent av samlet sysselsetting. Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har generelt hatt god næringsattraktivitet de siste årene. Bare Eid og Vanylven har negative tall for næringsattraktivitet.

Samlet attraktivitet viser hvor stor ekstra årlig innflytting som bostedsattraktiviteten og den samlede næringsattraktiviteten har skapt årlig. Kommunene er også rangert etter samlet attraktivitet blant de 428 kommunene i landet til venstre. Ulstein er da rangert som fjerde mest attraktive kommune i landet. Sande, Stryn, Stranda, Hornindal og Sykkylven er kommuner som også har vært attraktive, både for bosetting og næringsliv. Vanylven skiller seg ut gjennom å ha svært lav attraktivitet samlet sett.

Den siste kolonnen viser de samlede strukturelle forholdene. De strukturelle forholdene er knyttet til bransjestrukturen, dvs. sammensetningen av arbeidsplassene i vekstnæringer og nedgangsnæringer, til arbeidsmarkedsintegrasjonen, størrelsen og veksten i nabokommuner. Verdien for de strukturelle forholdene viser hvor stor effekt de strukturelle forholdene har hatt for årlig nettoflytting de siste årene. For Stranda og Hornindal har de strukturelle forholdene vært mest negative, og tilsvarer en negativ nettoflytting på 0,6 prosent årlig. Disse kommunene har hatt lav arbeidsmarkedsintegrasjon og har samtidig hatt en bransjestruktur med mange arbeidsplasser i bransjer med nedgang eller stagnasjon.

Kommuner som Vanylven, Gløppen, Eid, Sykkylven, Stryn og Sande har også hatt ugunstige strukturelle forhold, som har hatt en negativ effekt på nettoflyttingen, tilsvarende mellom 0,3 og 0,5 prosent årlig.

Det er bare Ulstein, Hareid og Volda som ikke har hatt negative struktureffekter. Hareid og Volda har hatt gunstig struktureffekt gjennom å ha mange pendlere til Ulstein, som har hatt sterk arbeidsplassvekst.

Det er struktureffektene som skaper sentraliseringen i Norge. De største byene og deres omland har både den mest gunstige bransjestrukturen, og samtidig danner de store funksjonelle arbeidsmarkeder som er tiltrekkelige for flytting. Eiksund- og Kvivsregionen har ikke slike fordeler, og må derfor være attraktiv for å unngå utflytting til mer sentrale strøk.

Forbedrede kommunikasjoner som letter pendling vil bedre de strukturelle forholdene. Det vil først slå ut i økt bostedsattraktivitet slik vi måler det. Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen ser ut til å ha fått bedre bostedsattraktivitet samlet sett de siste årene. Det kan være virkninger av forbedrede kommunikasjoner i regionen.

6. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge.

For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{iv}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene, nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

6.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien.

De store byene trekker opp etableringsfrekvensen for Norge, slik at de fleste kommunene har lavere etableringsfrekvens enn landet som helhet. For de fleste kommunene er det mer relevant å sammenlikne seg med mediankommunen, som er den kommunen som er rangert middels av norske kommuner.

Eiksund- og Kvivsregionen har hatt lav etableringsfrekvens i de fleste årene, og ligger samlet sett langt under etableringsfrekvensen for Norge, og også under nivået til mediankommunen.

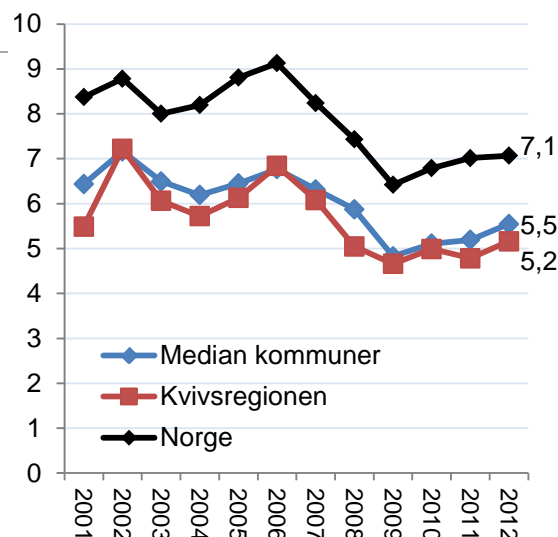
6.1.1 Etableringsindeksen for kommuner

Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering: etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

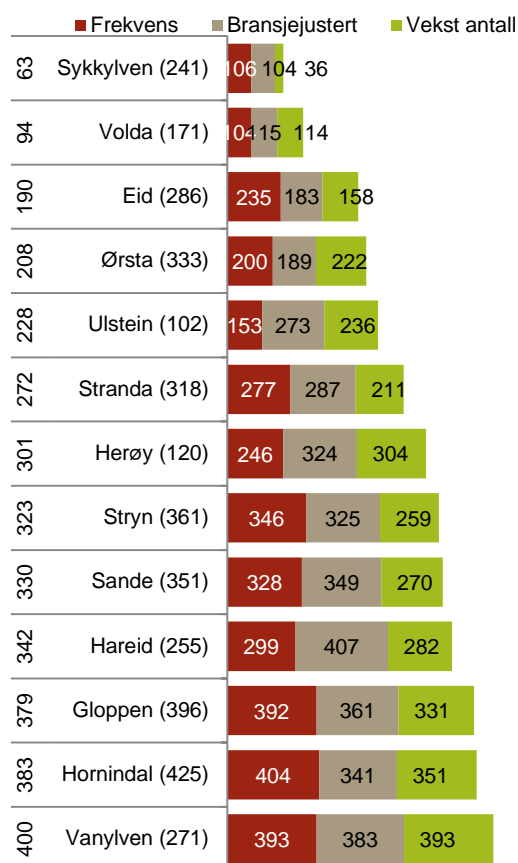
Kommuner som Sykkylven og Volda hadde ganske god etableringsaktivitet i 2012, og ble rangert som blant de 100 beste kommunene.

Eid og Ørsta ble rangert over middels. De andre kommunene ble rangert under middels for nyetableringer i 2012.

Hvis vi ser på etableringsindeksen for de ti siste årene, er det Ulstein som nummer 102 og Herøy som nummer 120 som har gjort det best.

Figur 35: Etableringsfrekvensen i Eiksund- og Kvivsregionen og medianen av regionene i Norge i perioden 2001-2012.

Figur 36: Etableringsindeksen i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre etableringsindikatorerne vises i figuren.

6.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de fire siste årene. I 2012 hadde 68,4 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

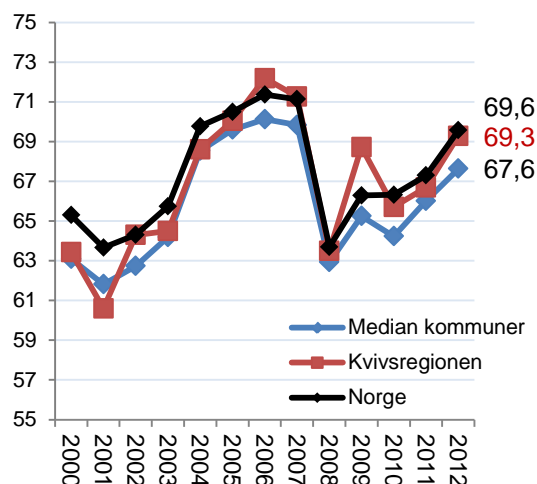
Igen er det de største byene som trekker opp lønnsomhetstallene nasjonalt, slik at de fleste kommunene havner under andelen for Norge, og dermed blir medianen av kommunene liggende en del under andelen for Norge.

Andelen foretak med et positivt resultat før skatt i Eiksund- og Kvivsregionen har vært ganske likt andelen på landsbasis i de fleste årene. I 2012 var andelen mer positivt resultat 69,3 prosent i Eiksund- og Kvivsregionen, mot 69,6 på landsbasis. Det er en del over middels av kommunene, selv om det er litt under tallene på landsbasis.

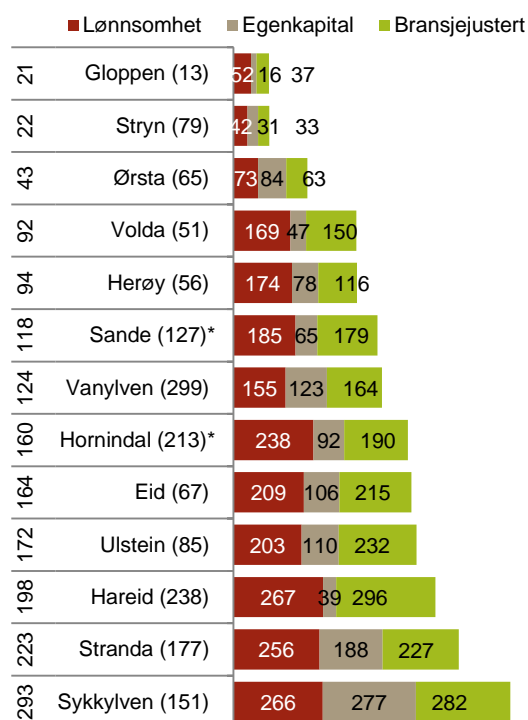
6.2.1 Lønnsomhetsindeksen for kommuner

I figur 38 ser vi hvordan kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen gjør det på lønnsomhetsindeksen. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer: andel foretak med positivt resultat, den bransjejusterte andelen og andelen av foretak med positiv egenkapital.

Mange av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har svært god lønnsomhet i næringslivet. Gloppen er nummer 21 av 428 kommuner i landet på lønnsomhetsindeksen, mens Stryn er nummer 22. Kommuner som Ørsta, Volda og Herøy er også blant de 100 beste. Det er bare Stranda og Sykkylven som er under middels.

Figur 37: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt sammenliknet med medianen av regionene i Norge.

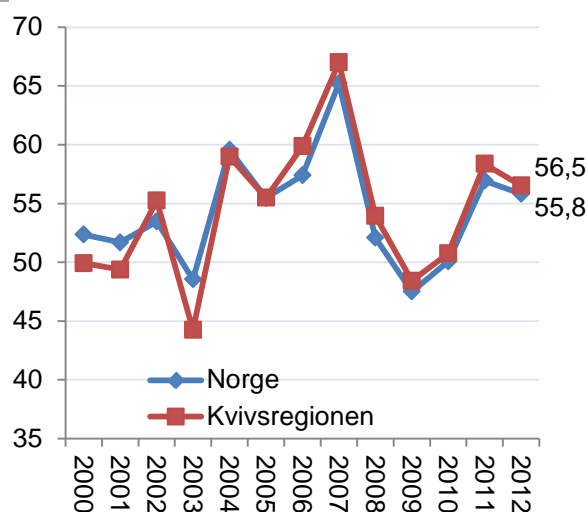

Figur 38: Lønnsomhetsindeksen for regioner. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

6.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011, før andelen sank igjen i 2012. I 2012 var det 55,8 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Andelen vekstforetak i Eiksund- og Kvivsregionen har stort sett vært like stor som andelen nasjonalt. I 2012 var andelen litt høyere, 56,5 prosent, mot 55,8 prosent på landsbasis.

Figur 39: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen og i Eiksund- og Kvivsregionen og i Norge.

6.3.1 Vekstindeksen for kommuner

Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorer.

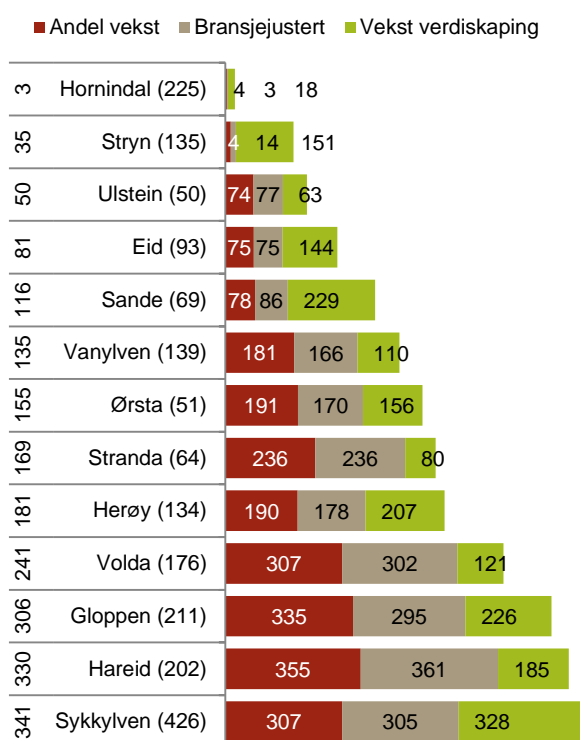
Figur 40 viser vekstindeksen for kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen.

Hornindal hadde svært høy andel vekstforetak i 2012, men Hornindal er en liten kommune med svært få regnskapspliktige foretak.

Stryn, Ulstein og Eid er større kommuner som har høy andel vekstforetak.

Volda, Gloppen, Hareid og Sykkylven er kommuner som kom under middels på vekstindeksen i 2012.

Over de ti siste årene er det Ulstein som er best på 50. plass, mens Sykkylven er tredje dårligst i landet.

Figur 40: Vekstindeksen for kommuner. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorer vises i figuren.

6.4 NæringsNM for regioner

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 41 viser plasseringen til regionene i årene 2000-2012.

Søre Sunnmøre har gjort det svært bra i NæringsNM de siste årene, etter to veldig svake år i 2003 og 2004. Søre Sunnmøre har fire plasseringer blant topp ti i Norge, og ble nummer 12 i 2012.

Nordfjord har hatt en positiv trend de siste årene, og fikk sin beste rangering i 2012, som nummer 19 av 83 regioner.

Storfjord har hatt varierende resultat.

6.4.1 Regionene på Vestlandet

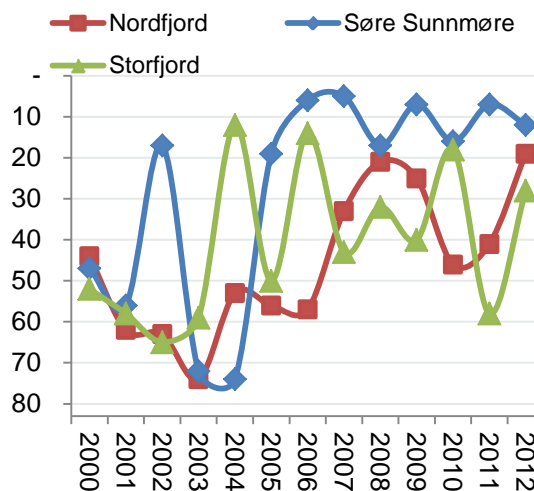
Figur 42 viser plasseringen til regionene på Vestlandet i NæringsNM 2012. Rangeringsnumrene vises helt til venstre. Rangeringen samlet sett for den siste tiårsperioden er vist i parentes ved siden av regionnavnet.

Søre Sunnmøre ble som nevnt nummer 12 i siste NæringsNM, og er nummer sju for de ti siste årene.

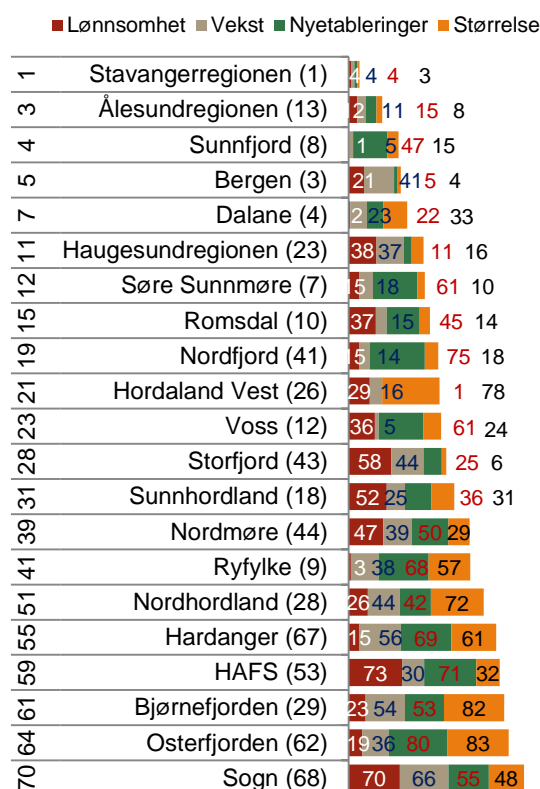
Nordfjord ble nummer 19, men er omtrent som middels for de ti siste årene.

Storfjord ble nummer 28, og er litt under middels for NæringsNM de ti siste årene.

Eiksund- og Kvivsregionen er ikke egen region i NæringsNM, men kommunene omfatter kommuner i disse tre regionene.

Figur 41: Rangeringen til Søre Sunnmøre, Storfjord og Nordfjord i NæringsNM i årene 2000-2012 av 83 regioner.

Figur 42: NæringsNM for regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

6.5 NæringsNM for kommuner

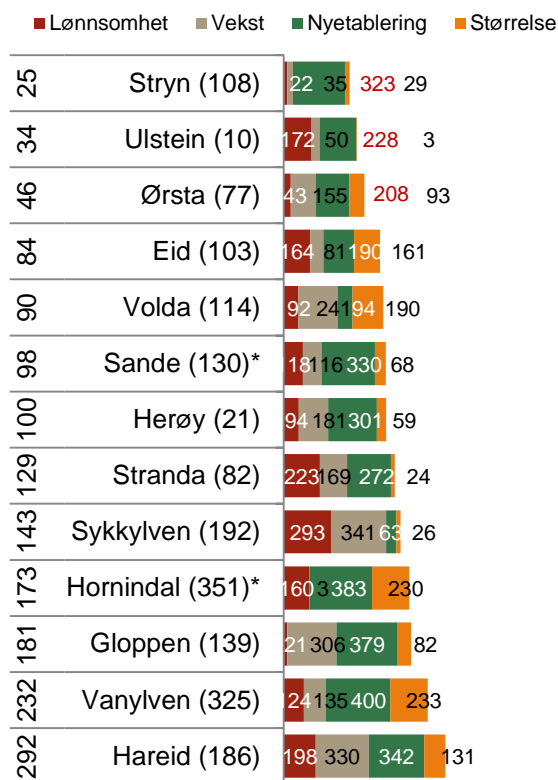
Kommunenes resultater i NHOs NæringsNM for 2012 er vist i figuren til høyre. Stryn ble beste kommune på en 25. plass, mens Ulstein ble nummer 34.

Kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen gjør det generelt svært godt i NæringsNM, og det er bare Vanylven og Hareid som er rangert under middels.

I figuren ser vi også tallene for NæringsNM for de ti siste årene, som bekrefter at kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen gjør det godt.

Ulstein er tiende beste kommune i landet i NæringsNM for de ti siste årene, mens Herøy er nummer 21. Det er bare Hornindal og Vanylven som skårer under middels.

Resultatene fra NHOs NæringsNM bekrefter resultatene fra attraktivitetsanalysene; at kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen er kommuner med god næringsutvikling. Attraktivitetsanalysene er basert på arbeidsplassvekst, mens NHOs NæringsNM er basert på lønnsomhet, omsetningsvekst og nyetableringer. Det er altså helt forskjellige indikatorer som ligger til grunn, men resultatene korresponderer godt.

Figur 43: Resultat i NæringsNM for 2012 for kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen. Alle tall er rangeringer blant landets 428 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene. Små kommuner er merket med *

7. Utdanning

Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Telemarksforskning har fått tilgang til data fra SSB om utdanningsnivå for alle sysselsatte fordelt på arbeids- og bokommune, og etter sektor og næring. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkningen. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

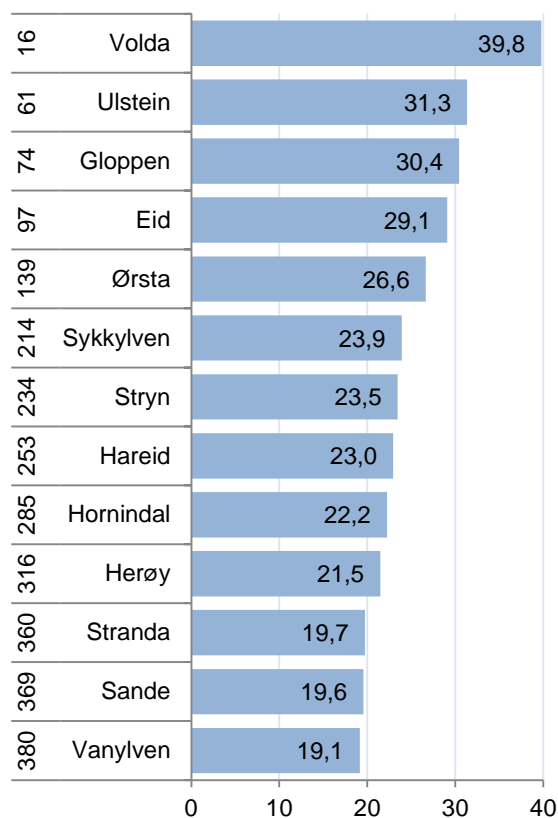
7.1 Utdanning i befolkning

34.5 prosent av de sysselsatte i Norge har høyere utdanning. De store byene har et høyt utdanningsnivå og drar landsgjennomsnittet opp ganske mye, slik at de fleste kommunene har lavere utdanningsnivå i befolkningen enn landsgjennomsnittet.

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen. Det er bare Volda som har en høyere andel av den sysselsatte befolkningen med høyere utdanning enn andelen på landsbasis. Volda har det 16. høyeste utdanningsnivået av kommunene i Norge, noe som nok er et resultat av at kommunen har både høyskole og sykehus.

I Ulstein har 31,3 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning. Det rangerer kommunen som nummer 61 av kommunene i Norge. Gloppen og Eid er også kommuner hvor utdanningsnivået er ganske høyt, og blant de 100 kommunene med høyeste utdanningsnivå.

Herøy, Stranda, Sande og Vanylven er kommuner med forholdsvis lavt utdanningsnivå i befolkningen.

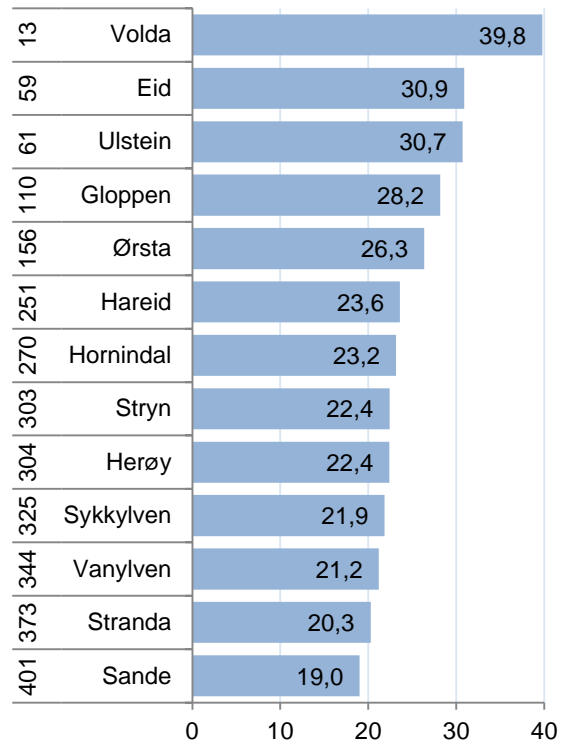
Figur 44: Andel av den sysselsatte befolkningen med høyere utdanning, blant kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen, 2012.

7.1.1 Utdanningsnivå i arbeidsliv og befolkning

På forrige side så vi hvordan utdanningsnivået varierte i den sysselsatte befolkningen. Når vi beregner andelen med høy utdanning etter arbeidssted i stedet for etter bosted, får vi et litt annerledes resultat, men ikke veldig forskjellig fra da vi målte utdanningsnivået i den sysselsatte befolkningen. Utdanningsnivået i arbeidslivet i en kommune henger naturligvis ganske godt sammen med utdanningsnivået i befolkningen.

Volda er nå nummer 13 av alle kommunene i landet når det gjelder utdanningsnivå. Eid er noe høyere rangert for utdanningsnivå i arbeidsliv enn befolkning, mens Gloppen er noe lavere rangert.

Sande har det laveste utdanningsnivået i sitt arbeidsliv.

Figur 45: Andel sysselsatte med høyere utdanning etter arbeidssted 2012.

7.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av kommunene, og differansen mellom disse. Noen kommuner har mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det kan naturligvis komme av at kommunen ligger inntil en annen kommune med et svært kompetanseintensivt arbeidsliv.

Gloppen, Sykkylven og Stryn er kommuner hvor det er mye høyere utdanningsnivå blant de som pendler ut enn de som pendler inn til kommunen. I motsatt ende finner vi Vanylven, Hornindal og Eid, som er kommuner med mye høyere utdanningsnivå blant de som pendler inn enn de som pendler ut.

Kanskje er kommuner med høyt utdanningsnivå blant utpendlere attraktive som bosted for høyt utdannede? I så fall er Gloppen, Sykkylven og Stryn kommuner som er attraktive for folk med høy utdanning. De har alle et mye høyere utdanningsnivå blant de som pendler ut av kommunene, enn de som arbeider i egen kommune eller de som pendler inn.

Tabell 10: Andel med høyere utdanning hos pendlere.

rang	Navn	Samme kommune	Pendler ut	Pendler inn	Differanse
16	Gloppen	28,1	39,2	28,6	10,6
30	Sykkylven	20,5	39,9	31,1	8,8
45	Stryn	22,0	32,3	25,0	7,3
108	Ulstein	30,0	34,4	31,6	2,8
134	Sande	17,5	24,0	22,7	1,3
151	Volda	41,4	36,7	36,8	-0,2
192	Ørsta	23,3	33,3	35,4	-2,1
225	Stranda	18,8	23,9	27,7	-3,8
254	Hareid	18,9	27,5	32,7	-5,2
287	Herøy	20,3	24,6	31,5	-6,8
337	Eid	28,9	29,5	40,4	-10,8
361	Hornindal	19,2	26,5	39,6	-13,1
407	Vanylven	19,3	18,8	39,2	-20,5

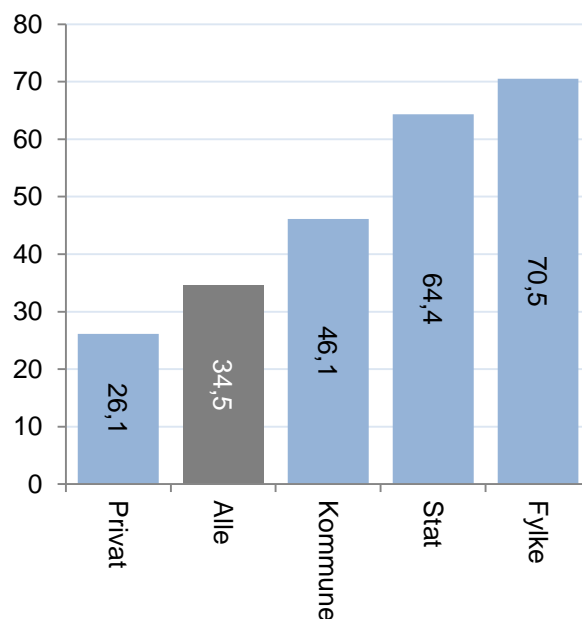
7.1.3 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 64,4 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Blant kommuneansatte er også utdanningsnivået høyere enn gjennomsnittet. Her har 46,1 prosent av arbeidstakerne høyere utdanning.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn i offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet har høyere utdanning.

Det har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

Figur 46: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.

7.1.4 Utdanningsnivå næringslivet

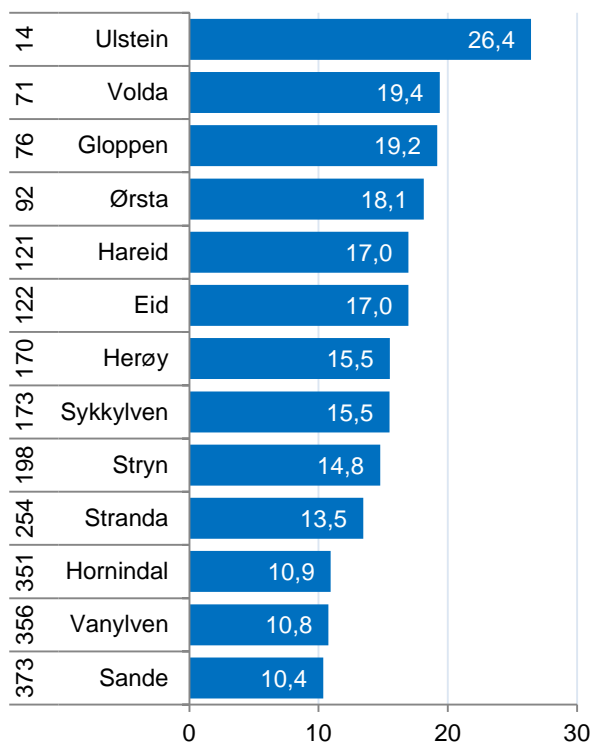
I resten av rapporten skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 47.

De fleste av kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har høyere utdanningsnivå enn middels av norske kommuner. Det ser vi av rangeringstallene helt til venstre.

Ulstein har et svært høyt utdanningsnivå i sitt næringsliv. 26,4 prosent av de ansatte i næringslivet i Ulstein har minst tre års høgskoleutdanning. Næringslivet i Ulstein er nummer 14 av de 428 kommunene i landet når det gjelder utdanningsnivå i næringslivet.

Volda, Gloppen og Ørsta er også kommuner med relativt høyt utdanningsnivå i næringslivet.

Sande, Vanylven og Hornindal er kommuner med lavt utdanningsnivå i næringslivet. I disse kommunene har bare litt over en av ti ansatte i næringslivet høyere utdanning.

Figur 47: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2012.

7.1.5 Utdanningsnivå over tid

Hvordan har utdanningsnivået i næringslivet i regionene variert over tid? I tabellen under ser vi hvordan utdanningsnivået i kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har utviklet seg siden 2000.

Tabell 11: Andel med høyere utdanning i næringslivet i regionene, etter arbeidssted.

Rang 2012	Navn	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Rang 2000	Forbedring rang
14	Ulstein	15,6	16,7	17,3	18,2	19,6	20,1	20,6	20,8	20,9	22,2	21,7	23,1	26,4	37	23
71	Volda	13,7	13,0	13,5	12,7	12,8	14,0	15,5	16,1	16,4	17,6	18,3	18,8	19,4	60	-11
76	Gloppen	13,4	14,2	14,7	15,2	15,0	15,0	15,7	15,0	14,9	15,6	16,6	16,1	19,2	66	-10
92	Ørsta	10,8	11,2	12,6	12,3	13,2	13,2	13,9	14,7	15,5	16,5	17,0	17,0	18,1	140	48
121	Hareid	10,3	9,6	11,0	10,1	10,3	12,0	12,4	13,4	14,2	16,3	15,1	14,1	17,0	154	33
122	Eid	11,0	11,4	11,9	11,9	12,2	12,7	14,3	14,7	14,4	14,1	14,5	14,8	17,0	131	9
170	Herøy	9,2	9,8	9,8	10,8	11,4	11,7	11,7	12,0	13,0	13,5	14,0	14,2	15,5	216	46
173	Sykkylven	9,8	10,2	10,1	10,4	10,6	10,9	11,5	11,3	11,8	12,5	12,7	13,3	15,5	171	-2
198	Stryn	9,1	9,2	9,6	10,2	9,9	11,3	11,4	10,6	10,7	11,2	11,5	12,0	14,8	222	24
254	Stranda	9,4	9,1	9,2	9,6	10,0	10,1	10,2	10,6	10,6	11,7	10,5	10,4	13,5	197	-57
351	Hornindal	7,3	7,2	7,1	8,5	7,3	7,2	7,5	8,1	7,9	9,6	8,7	7,9	10,9	298	-53
356	Vanylven	6,6	6,0	6,9	7,2	7,2	7,9	8,9	8,6	8,7	9,7	9,1	9,3	10,8	333	-23
373	Sande	6,2	5,5	6,4	6,1	6,1	7,0	7,5	7,7	7,4	6,9	7,5	7,3	10,4	354	-19

Utdanningsnivået i næringslivet i Norge, målt med andel med høyere utdanning, har økt år for år. Alle kommunene i Eiksund- og Kvivsregionen har tatt del i denne utviklingen, og har høyere utdanningsnivå i 2012 enn i 2000. For å se om kommunene har forbedret utdanningsnivået relativt til andre kommuner, kan vi se om rangen har blitt bedre i 2012 enn i 2000.

Ulstein har forbedret seg fra nummer 37 i 2000 til nummer 14 i 2012. Ulstein er dermed en av kommunene som har hatt en rask økning av andelen med høyere utdanning. Andre kommuner som har klatret mange plasser på denne rankingen er Ørsta, Hareid, Herøy og Stryn.

Kommuner som har falt mange plasser er Stranda, Hornindal, Vanylven og Sande.

Tolkningen av at en kommune har økt utdanningsnivået er tvetydig. Dersom det er et uttrykk for at antall arbeidsplasser med lav utdanning har sunket, er det ikke umiddelbart positivt. Dersom det er fordi antall ansatte i næringslivet med høy kompetanse har økt, er det positivt. For en kommune som Ulstein, som har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, er det nok et udelt positivt tegn.

7.2 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er stor forskjell på utdanningsnivået mellom de ulike bransjene. Vi kan derfor gjøre en bransjustering på samme måte som vi har gjort tidligere i denne rapporten, og få fram om regionene har mer eller mindre høyt utdanningsnivå gitt den bransjestrukturen de har. Resultatene er vist i tabellen til høyre. I tabellen har vi først vist normalisert andel med høy utdanning, der vi har sett på differansen mellom andel med høy utdanning i næringslivet i regionen og den tilsvarende andelen på landsbasis. Dernest har vi regnet ut hvor mye av dette avviket som kan forklares av bransjestrukturen, og til slutt en bransjustert utdanningsandel.

Da ser vi at det bare er noen få kommuner i Norge som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået i næringslivet skal ligge høyere enn gjennomsnittet for Norge. De største byene har en slik bransjestruktur, fordi de har en stor andel av de kompetanseintensive bransjene. I Eiksund- og Kvivsregionen er det ingen kommuner som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået skal være høyere enn utdanningsnivået på landsbasis.

Når vi justerer for bransjestrukturen, ser vi at rangeringen med hensyn til utdanningsnivå blir litt annerledes enn når vi bare ser på andelen uten å ta hensyn til bransjestrukturen.

Ulstein har også høyest bransjustert utdanningsnivå, og er rangert som nummer 12 i landet.

Stryn hadde en andel med høyere utdanning i næringslivet som var 11,5 prosentpoeng lavere enn andelen på landsbasis. Stryn har en bransjestruktur som skulle tilsa at andelen var 10,1 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Når vi korrigerer for dette er andelen med høyere utdanning i næringslivet i Stryn bare 1,4 prosentpoeng under landet. Det gjør at Stryn er rangert høyt, som nummer 42 av kommunene. Eid og Sykkylven er også kommuner med et høy bransjustert utdanningsnivå.

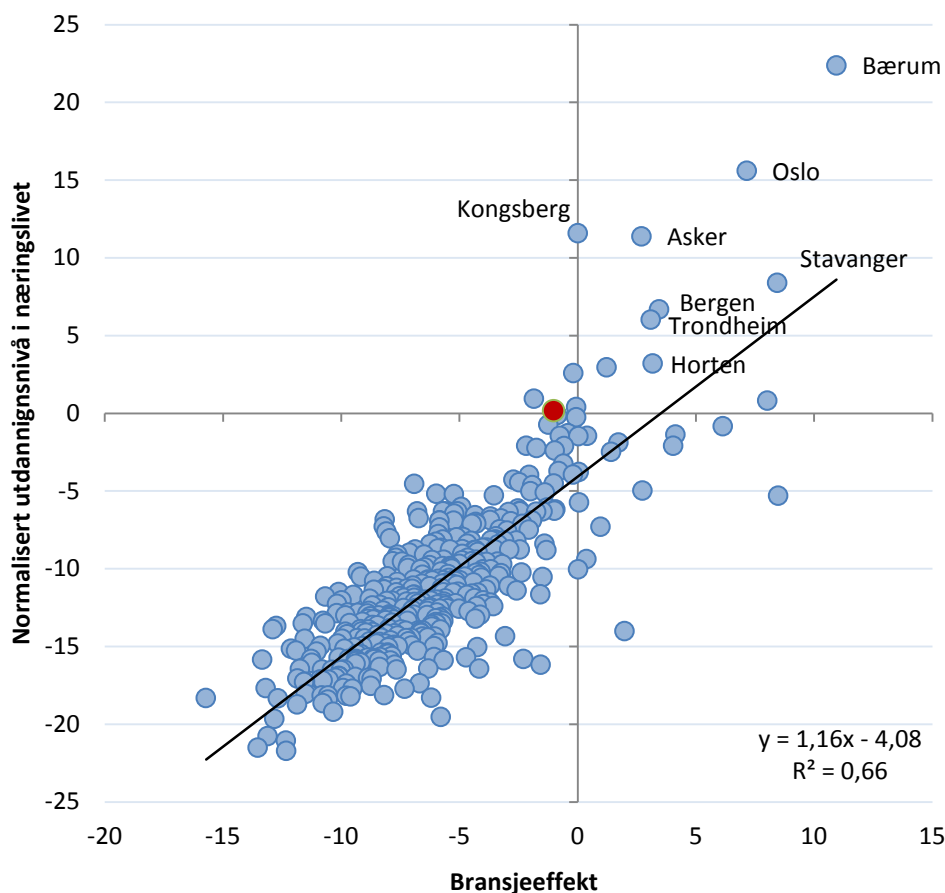
Tabell 12: Normalisert andel med høyere utdanning i næringslivet, bransjeeffekten, og bransjustert andel med høyere utdanning. Rangering blant landets kommuner mht. bransjustert utdanningsnivå.

Rang	Navn	Norm andel	Bransjeeffekt	Bransjustert
12	Ulstein	0,2	-1,0	1,2
35	Volda	-6,9	-5,8	-1,1
42	Stryn	-11,5	-10,1	-1,4
49	Eid	-9,3	-7,7	-1,6
64	Sykkylven	-10,8	-8,6	-2,2
69	Ørsta	-8,1	-5,7	-2,4
84	Gloppen	-7,1	-4,3	-2,8
95	Stranda	-12,8	-9,7	-3,1
144	Hornindal	-15,3	-11,0	-4,3
174	Hareid	-9,3	-4,6	-4,7
251	Herøy	-10,8	-5,0	-5,8
274	Vanylven	-15,5	-9,3	-6,2
416	Sande	-15,9	-5,7	-10,2

Når en betrakter tabellen, vil den oppmerksomme leser oppdage at de som har høy utdanningsandel i næringslivet også ser ut til å få høy bransjustert andel. Kommuner som Ulstein, Volda, Ørsta og Gloppen har både høy andel med høyere utdanning, og samtidig en forholdsvis høy bransjustert andel. Vanylven og Sande har både lav andel utdannede både før og etter bransjustering. I prinsippet skal disse to indikatorene ikke være korrelert.

Det betyr at bransjestrukturen ikke helt ut forklarer hvorfor noen regioner har et høyere utdanningsnivå i næringslivet, men at det også må være andre forhold som påvirker utdanningsnivået. Det skal vi se litt mer på, på neste side.

I figuren under har vi satt inn alle kommunene etter utdanningsnivå og bransjeeffekten.

Figur 48: Utdanningsnivå, normalisert, og bransjeeffekten på utdanningsnivå i norske kommuner i 2012. Den røde er Ulstein.

Av denne figuren kan en lese seg til flere forhold. For det første er det bare 14 av 428 kommuner med en andel av næringslivets ansatte med høy utdanning som er over andelen på landsbasis. Det er blant annet de største byene. Ulstein er også en av kommunene i denne gruppen, med et utdanningsnivå som er 0,2 prosentpoeng over landsgjennomsnittet.

For det andre er det bare 22 kommuner som har en bransjestruktur som tilsier en høyere utdanningsandel, dvs. som ligger på høyre side av diagrammet.

Når vi legger inn en regresjonslinje (den sorte streken), ser vi at korrelasjonen mellom bransjeeffekten og utdanningsandelen er høy, hele 0,66. Bransjestrukturen forklarer dermed svært mye av variasjonene, tilsynelatende. Problemet er at bransjestrukturen overforklarer forskjellene. Regresjonsformelen, som vi kan lese av diagrammet er y (utdanningsandel) = $1,16 \cdot x$ (Bransjeeffekt) - 4,08. Betaværdien, som er tallet 1,16, burde ligge nært verdien 1.

Når vi går inn og ser på utdanningsnivået i regioner med spesielt høyt utdanningsnivå som f eks Oslo, ser vi at de har mye høyere utdanningsnivå enn landet i alle bransjer. Så hvis en region har en bransjestruktur med en stor andel i kompetanseintensive bransjer, så blir også utdanningsnivået i lite kompetanseintensive bransjer også høyere.

Da vi gjorde samme analyser for regioner, var regresjonslinjen enda mye brattere, dvs. en enda større «overforklaring» av bransjeeffekten. Det kan tyde på at et høyt utdanningsnivå også «smitter» mellom kommuner i samme region.

ⁱ Alle tall om arbeidsplasser og sysselsetting er fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

ⁱⁱ Progressivt gjennomsnitt er et gjennomsnitt for de siste ti årene, der de siste årene gis størst vekt, siste år teller 10, nest siste 9, osv. Dette er en metode som vi bruker for å rangere utviklingen mellom ulike geografiske områder for en rekke indikatorer, fordi vi da ikke bare måler utviklingen i tiårsperioden, men også får med om trenden er positiv eller negativ.

ⁱⁱⁱ Vi bruker begrepet *vekstimpuls* om arbeidsplassvekst, når vi måler veksten i arbeidsplasser i en bransje, eller sektor i prosent av samlet sysselsetting i et område. Dette til forskjell fra prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i den samme bransjen fra et tidspunkt til et annet. Da vil bransjer med høy prosentvis egenvekst, men som utgjør en liten andel av samlet sysselsetting, komme ut med lav vekstimpuls. Dette gjør at vi slipper å forklare at sektorer og bransjer som har høy prosentvis egenvekst egentlig ikke betyr så mye for utviklingen.

^{iv} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.